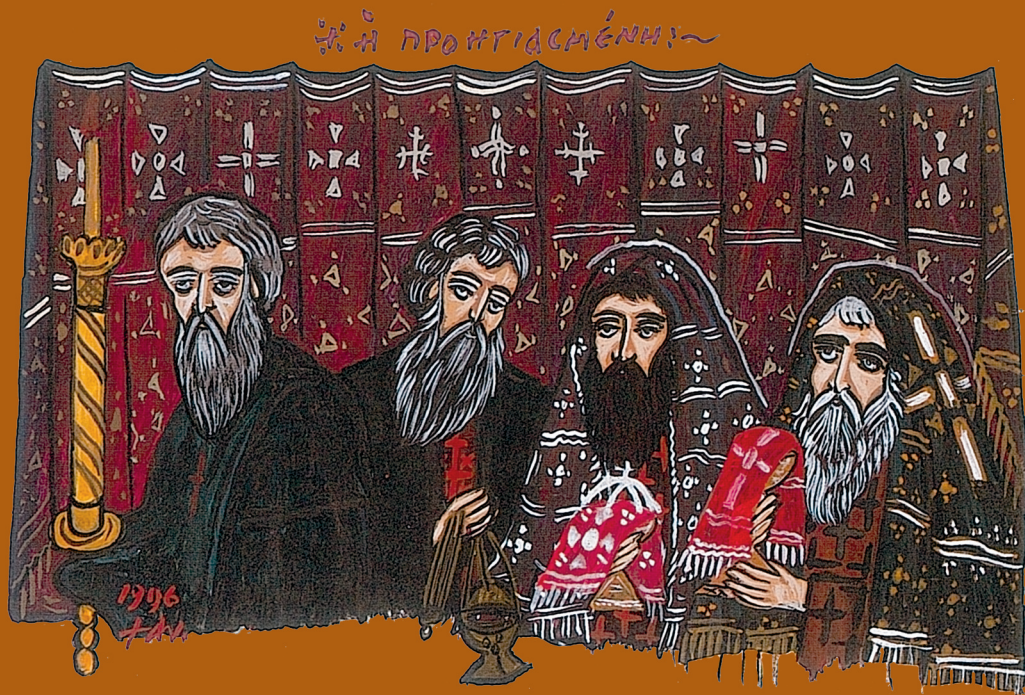

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό Ιεράς Σύνοδου Εκκλησίας της Ελλάδος

Έτος 59 – Τεύχος 3

Μάρτιος 2010

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Έτος 59

Μάρτιος 2010

Τεύχος 3

Περιεχόμενα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Δ. ΤΖΕΡΠΟΥ	
Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας	4
ΠΡΕΣΒ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Σκεφτόμαστε σήμερα με τὴ Βίβλο;	8
ΑΡΧΙΜ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΣΚΡΕΤΤΑ	
Οἱ ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου καὶ ἡ κατηχητικὴ τους ἀξιοποίηση	9
ΠΡΩΤ. ΠΑΥΛΟΥ ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ	
Τὸ Βάπτισμα: ποιμαντικὰ καὶ λειτουργικὰ προβλήματα σήμερα (γ)	13
ΠΡΩΤ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΠΙΝΑΚΟΥΛΑ	
«Μηκέτι ἀμάρτανε»	16
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ	
Ἡ τέχνη τῆς προσφορᾶς	20
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ	
Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ἰσλάμ	22
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΗΠΕΡΑΚΙ	
Ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ, Πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ ἐκ Κουρδιστάν	25
Ἐπικοινωνία	27
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	30
Βιβλιοπαρουσίαση	31
Μηνολόγιο	32

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἱ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕ ΕΝΙΑΥΣΙΑ ΘΗΤΕΙΑ: π. Δημήτριος Τζέρπος, π. Σωφρόνιος Γκουτζίνης, π. Νεόφυτος Ραφαηλίδης, π. Γεράσιμος Ζαμπέλης, π. Ἀθανάσιος Γκίκας καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς. – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη. – ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Χαράλαμπος Κωστόπουλος – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἱ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καὶ Βασίλειος Τζέρπος. – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Ν. Κάλτζις, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ: Ἰωάννου Γεναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Τὸ ἔργο τοῦ ἐξωφύλλου καὶ τὰ κοσμήματα εἶναι τοῦ π. Ἀναστασίου ἐγκάτοικου στὸ κελλὶ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἁγιο Ὅρος.

Τὸ Περιοδικὸ «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

«...τῆς Ἱερωσύνης τὸ ἔργον ἐκτελεῖται μὲν εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ κατατάσσεται μεταξὺ τῶν ἐπουρανίων πραγμάτων, καὶ εἶναι αὐτὸ πολὺ φυσικόν, ἐπειδὴ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν ἐσύστησεν ὄχι ἄνθρωπος, ὄχι ἄγγελος, ὄχι ἀρχάγγελος ἢ καμμία κτισμένη δύναμις, ἀλλὰ τὸ ἴδιον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ μᾶς κατέπεισεν, ἐνῶ ἀκόμη ἄνθρωποι εἴμεθα σαρκικοί, νὰ παριστάνωμεν ὑπηρεσίαν ἀγγέλων. Διὰ τοῦτο ὁ ἱερωμένος πρέπει νὰ εἶναι τόσον καθαρὸς, ὥσταν νὰ παρευρίσκεται εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάμεσα εἰς τὰς δυνάμεις ἐκεῖνας. Ἦσαν βέβαια φοβερὰ καὶ πολὺ τρομερὰ καὶ ὅσα εἶχαν οἱ ἱερεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ κωδωνίσκοι π.χ. καὶ οἱ ροῖσκοι, οἱ πολύτιμοι λίθοι τοῦ στήθους καὶ τῆς ἐπωμίδος, ἡ μίτρα, ἡ κίδαρις, ὁ ποδήρης χιτῶν, τὸ χρυσοῦν πέταλον, τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἡ μεγάλη ἡσυχία εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ. Ἐὰν ὅμως κανεὶς ἐξετάσῃ τὰ χριστιανικά, θὰ εὔρη μικρὰ τὰ φοβερὰ ἐκεῖνα καὶ πολὺ τρομερὰ, καὶ ὅ,τι εἶπαν περὶ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου θὰ εὔρη ὅτι ἐφαρμόζεται καὶ ἐδῶ, ὅτι δηλαδὴ “δὲν ἔχει δοξασθῆ τὸ ἔνδοξον εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς τιμῆς”. Διότι ὅταν ἴδῃς τὸν Κύριον θυσιασμένον καὶ κατακείμενον, καὶ τὸν ἱερέα νὰ ἴσταται ἐπάνω ἀπὸ τὸ θῦμα καὶ νὰ εὔχεται, καὶ ὅλους νὰ κοκκινίζουν ἀπὸ τὸ πολύτιμον ἐκεῖνο αἷμα, νομίζεις ἄραγε ὅτι εὐρίσκεται ἀκόμη μὲ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πατεῖς εἰς τὴν γῆν καὶ ὄχι ὅτι ἀμέσως μεταφέρεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς χωρὶς καμμίαν σαρκικὴν σκέψιν καὶ μὲ γυμνὴν τὴν ψυχὴν καὶ καθαρὸν τὸν νοῦν περιεργάζεται τὰ οὐράνια πράγματα; Τί θαῦμα! Τί θεϊκὴ φιλανθρωπία!»

Ἅγιου Ἰωάννου Χρυσοστόμου,
Λόγος περὶ Ἱερωσύνης Γ', IV, 175-177,
μτφρ. Ἀδ. Ν. Διαμαντοπούλου

Σεβαστοὶ πατέρες,

στὸ τεῦχος ποὺ ἔχετε στὰ χέρια σας αὐτὸν τὸν μήνα θὰ βρεῖτε στὴ στήλη τῶν Προσομοίων τὸ συνοπτικὸ ἀλλὰ πολὺ περιεκτικὸ κείμενο ποὺ ἀσχολεῖται μὲ «Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας βάσει τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης», ποὺ ὑπογράφει ὁ κ. Βασίλειος Τζέροπος. Στὸ ρητορικὸ ἐρώτημα «Σκεφτόμαστε μὲ τὴ Βίβλο ;» ἀπαντᾷ στὴ στήλη «Τίνα με λέγουσι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ;» ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου καὶ ὁ π. Νικόδημος Σκρέττας ἀναφέρεται στίς «Ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου καὶ τὴν κατηχητικὴ τους ἀξιοποίηση» στὴ στήλη *Πρὸς Ἐκκλησιασμόν*. Στὸ *Λειτουργικὸ Ἐργαστήρι* ὁ π. Παῦλος Κουμαριανὸς συνεχίζει τὴ μελέτη του μὲ τὰ ποιμαντικὰ καὶ λειτουργικὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζονται σήμερα στὸ Βάπτισμα καὶ στὴ Διακονία τοῦ Λόγου ὁ π. Ἀντώνιος Πινακούλας ἀναλύει τὴν Εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδα, ἔχοντας ὡς τίτλο τῆ φράση τοῦ Κυρίου «Μηκέτι ἀμάρτανε».

Ἡ στήλη *Πρὸς Οἰκοδομὴν* φιλοξενεῖ αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ κείμενο τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Σταυροπούλου «Ἡ τέχνη τῆς προσφορᾶς» καὶ ὁ π. Βασίλειος Γεωργόπουλος στὴ στήλη *Πρὸς Διάκρισιν* ἀναφέρεται στὴ μεγάλη μορφή τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, καὶ τὴ θεωρία τῶν λεγομένων «Ἀβρααμικῶν Θρησκειῶν», ποὺ σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὴν προβληματικὴ τῶν συγχρόνων διαθρησκειακῶν διαλόγων.

Στὸ *Συναξάρι* μας θὰ διαβάσετε τὸν βίο τοῦ Ἁγίου Ἐφραίμ, Πατριάρχου Ἀντιοχείας, τοῦ ἐκ Κουρδιστάν, καὶ στὴν *Ἐπικοινωνία* θὰ βρεῖτε ἓνα κείμενο –ἀπάντηση σὲ παλαιότερη ἐπιστολή– τοῦ π. Κωνσταντῖνου Παπαθανασίου σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ. Στὴ *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου* ὁ κ. Σταῦρος Τερζῆς ἀπαριθμεῖ νέες καὶ ἐνδιαφέρουσες ἐκδόσεις ποιμαντικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἓνα χρήσιμο καὶ ἐπίκαιρο βιβλίον τοῦ Lev Gillet παρουσιάζεται στὴ *Βιβλιοπαρουσίαση*. Τέλος στὸ *Μηνολόγιο* ὑπάρχουν ἐνδιαφέροντα νέα.

Ἄλέξανδρος Κατσιάρας
Διευθυντῆς Σύνταξης

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας Βάσει τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης – Σύντομη Ἀναφορά

Βασιλείου Δ. Τζέρπου, Δρος Θ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ τῆς Καινῆς Διαθήκης πέρα ἀπὸ τὸ καθαρὰ θεολογικὸ περιεχόμενον τους, τὶς ἀναφορὲς τους δηλ. στὸ πρόσωπο καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καθὼς ἐπίσης καὶ στὸ περὶ Αὐτοῦ κήρυγμα καὶ διδασκαλία τῶν μαθητῶν Του, τῶν ἀποστόλων, ἀποτελοῦν καὶ μιᾶς πρώτης τάξεως πηγῆ, τὴν πρωιμότερη καὶ βασικότερη, γιὰ τὴ ζωὴ, τὴν ἱστορία καὶ τοὺς θεσμοὺς τῆς πρώτης ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐνα λοιπὸν ἀπὸ τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ ζωῆς τῆς πρώτης Ἐκκλησίας εἶναι καὶ τὸ πολίτευμά της, ὁ τρόπος δηλ. ὀργάνωσης καὶ διοίκησής της. Καὶ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικό, δεδομένων τῶν ὅσων γράφονται καὶ λέγονται σχετικὰ σήμερα, συνήθως μὲ ἀρνητικὸ τρόπο καὶ περιεχόμενο.

Α. Οἱ πρώτες πληροφορίες περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος παρέχονται ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν *Πράξεων Ἀποστόλων*. Πληροφορίες ἰδιαίτερα σημαντικὲς, ὅχι μόνο γιὰτὶ ἀντικατοπτρίζουν τὴν ἐμπειρία καὶ πράξη τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ ἀποτελοῦν μαρτυρία τῆς ἀποστολικότητος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν.

Οἱ Πράξεις λοιπὸν ἀναφέρουν δύο «εἶδη» ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματῶν. Πρόκειται ἀφ' ἑνὸς μὲν γιὰ τοὺς περιοδεύοντες ἀξιωματούχους, ἀφ' ἑτέρου δὲ γιὰ τοὺς ἀξιωματούχους τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν.

Οἱ πρῶτοι ἀπὸ αὐτοῦς, οἱ περιοδεύοντες, ἀποτελοῦνται α) ἀπὸ τοὺς «ἀποστόλους» (Λουκ. 11,49. Α' Κορ. 12,28), τίτλος ποὺ ἀποδίδεται μόνο στοὺς 12 μαθητὲς τοῦ Κυρίου, καθὼς μόνο αὐτοὶ ὑπῆρξαν μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεώς Του καί, σύμφωνα μὲ τὴ μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελίου, ἐπιλέχθησαν προσωπικῶς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦ Χριστό (Ματθ. 10,2. Μάρκ. 3,14. Λουκ. 6,13), καὶ β) ἀπὸ τοὺς «προφῆτες» (Λουκ. 11,49. Α' Κορ. 12,28) καὶ «διδασκάλους» (Πράξ. 13,1), οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τοὺς ἄμεσους μαθητὲς, συνεργάτες, διαδόχους καὶ συνεχιστὲς τοῦ ἔργου τῶν ἀποστόλων. Οἱ προφῆτες διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους ὅχι μόνο γιὰτὶ χειροτονήθηκαν ἀπὸ αὐτοῦς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπιλέχθησαν στὴ συγκεκριμένη θέση ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ ὅχι προσωπικῶς ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Οἱ ἀπόστολοι καὶ ἡ τάξη τῶν προφητῶν, ποὺ συνδύαζε τὸ χάρισμα καὶ τὴ χειροτονία, εἶχαν ἀναλάβει κυρίως τὴν σὲ ὑπερτοπικὸ ἐπίπεδο ἱεραποστολή, τὸ κήρυγμα, τὴ χειροτονία νέου ἱερατείου καὶ τὴν ἴδρυση νέων ἐκκλησιῶν (Πράξ. 13,1. 15,22.32), ἐνῶ «ἠγοῦντο» καὶ «τῆς Εὐχαριστίας», ὅποτε βρίσκονταν σὲ κάποια εὐχαριστιακὴ σύναξη (Πράξ. 20,7-12).

Τὴ δευτέρα «ὀμάδα», τοὺς ἀξιωματοῦχος τοῦ τοπικοῦ ἱερατείου, ἀποτελοῦν οἱ «πρεσβύτεροι» (Πράξ. 11,30. 14,23. 15,2.4.6.22 ἔξ.) καὶ «ἐπίσκοποι» (Πράξ. 20,28). Οἱ τοπικοὶ αὐτοὶ ἀξιωματοῦχοι ἀποτελοῦν τοὺς ὑπευθύνους καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων ὄχι μόνο γιὰ ζητήματα διοικητικῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ διδασχῆ, τὴ διδασκαλία καὶ τὴν τέλεση τῆς Εὐχαριστίας, ὅποτε ἀπουσίαζαν οἱ ἀπόστολοι, μίᾳ θέσῃ στὴν ὁποία τοποθετήθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, μὲ τοὺς ὁποίους καὶ παραμένουν σὲ διαρκῆ ἐξάρτηση καὶ ἐπικοινωνία (Πράξ. 14,23. 20,17). Γεγονὸς ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀποστολικότητα τοῦ ἀξιωματός τους.

Β. Σημαντικὲς ἐπίσης πληροφορίες γιὰ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας παρέχουν καὶ οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου. Ἐδῶ μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει μίᾳ ποικιλία ὄρων, δηλωτικῶν κάποιου ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιώματος. Σταθεροὶ παραμένουν οἱ τίτλοι τῶν περιοδευόντων ἀξιωματοῦχων τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν ἀποστόλων, προφητῶν καὶ διδασκάλων, μὲ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο ποὺ συναντοῦμε καὶ στὶς Πράξεις. Ἐκεῖ ποὺ διαπιστώνεται μίᾳ διαφοροποίηση, ἢ καλύτερα μίᾳ πολυτυπία ὄρων, εἶναι στοὺς τίτλους τῶν ἀξιωματοῦχων τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν. Στὶς περισσότερες ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου εἶναι ἰδιαίτερα συνήθεις οἱ ὄροι «προϊστάμενος» (Α΄ Θεσ. 5,12), «διάκονος» (Α΄ Θεσ. 5,12. Α΄ Κορ. 16,16) ἢ τὸ σχῆμα «ἐπίσκοπος-διάκονος» (Φιλιπ. 1,1). Ἡ ἐντύπωση ποὺ ἀποκομίζουμε εἶναι ξεκάθαρη· τὸ δηλωτικὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιομάτων λεξιλόγιο τοῦ Παύλου δὲν εἶναι ἀκόμη σταθερό, οὔτε ἔχει ἀκόμη καταστῆ τεχνικό. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἀντανακλᾷ τὸ ἐν χρήσει λεξιλόγιο τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀντιόχειας καὶ τῶν ἐξαρτωμένων ἀπ’ αὐτὴν ἄλλων τοπικῶν ἐκκλησιῶν (βλ. Α. Lemaire, *Les ministères de l'Église*, Cerf, Paris, 1971, σελ. 108). Μιᾶ ἐλαφρὰ διαφοροποίηση διαπιστώνουμε στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή, ὅπου οἱ ἐπικεφαλῆς τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων ἀναφέρονται μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «ἡγούμενοι» (Ἑβρ. 13,7.17.24). Στὶς λεγόμενες Ποιμαντικὲς ἐπιστολὲς, τέλος, εἶναι ἰδιαίτερα συνήθης ὁ ὄρος «πρεσβύτερος» (Α΄ Τιμ. 4,15.5, 17·19. Τίτ. 1,5), ποὺ στὸ Τίτ. 1,7 ἔρχεται σὲ ἄμεση συνάρτηση καὶ ἐννοιολογικὴ ταύτιση μὲ τὸν ἐπίσης παύλειο ὄρο «Ἐπίσκοπος».

Γ. Σημαντικὲς ἐπίσης πληροφορίες γιὰ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας περιέχονται καὶ στὶς Καθολικὲς ἐπιστολὲς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἰακώβου γίνεται λόγος γιὰ τοὺς «πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας» (Ἰακ. 5,13) ὡς ἀξιωματοῦχων τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας. «Πρεσβύτεροι» ἐπίσης ὀνομάζονται καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας στὴν Α΄ Πέτρου, οἱ ὁποῖοι ποιμαίνουν «τὸ ἐν αὐτοῖς ποίμνιον ἐπισκοποῦντες» (Α΄ Πέτρ. 5,1-2). Εἶναι σαφὲς ὅτι αὐτοὶ οἱ ἐπισκοποῦντες πρεσβύτεροι ἔχουν ἄμεση σχέση μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου. Στὴν ἐπιστολὴ αὐτὴ ἀπαντᾷ ἐπίσης καὶ ὁ μοναδικὸς στὴν Καινὴ Διαθήκη ὄρος «συμπρεσβύτερος» (Α΄ Πέτρ. 5,1), ποὺ ταυτίζει τὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (Α΄ Πέτρ. 1,1) μὲ τὸν ὄρο πρεσβύτερος. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πρεσβύτεροι, ὡς μέλη τοῦ τοπικοῦ ἱερατείου, «ἐπέχουν πλήρως τὸν τόπον καὶ τὴν

εὐθύνην τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας» (Χ. Βούλγαρη, *Ἡ Ἐνότης τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήναι 1996, σελ. 400). Κάτι ποὺ παρατηρήσαμε ἤδη καὶ στὶς ἐπιστολὰς τοῦ ἀπ. Παύλου, ὅπου καὶ ἐκεῖ εἶδαμε ὅτι οἱ ὄροι ποὺ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴ δήλωση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματικῶν δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποκρυσταλλωθεῖ, οὔτε καταστρεῖ τεχνικοί. Στὶς Καθολικὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ἰωάννου, ὁ συγγραφέας τοὺς ποὺ αὐτοαποκαλεῖται «πρεσβύτερος» (Β' Ἰωάν. 1. Γ' Ἰωάν. 1), παρουσιάζεται ὡς ὑπεύθυνος μιᾶς ομάδας τοπικῶν ἐκκλησιῶν, παραπέμποντας ἔτσι στὸν *συμπρεσβύτερο* τῆς Α' Πέτρ. (5.1), ποὺ ἀπευθύνεται στοὺς *πρεσβυτέρους* (Α' Πέτρ. 5.1) μιᾶς ομάδας τοπικῶν ἐκκλησιῶν (*Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας, Βιθυνίας*) (Α' Πέτρ. 1.1).

Δ. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ, τέλος, στὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς ὡς ἄνω μνημονευόμενους δηλωτικὸς ἐκκλησιαστικὸς ἀξιώματος ὄρους, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι μνημονεύεται ἐδῶ μὲ ἀντίστοιχο ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο, εἶναι αὐτὸς τοῦ «πρεσβυτέρου» (Ἀποκ. 4.4.10. 5.5.6.8.11.14. 7,11.13. 11.16). Ἄν καὶ ἡ συμμετοχὴ τῶν 24 πρεσβυτέρων στὴν οὐράνια λειτουργία εἶναι ἐδῶ ἓνα γεγονός πρωταρχικὰ συμβολικόν, ὅπου οἱ ὡς ἄνω πρεσβύτεροι συμβολίζουν τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη (δῶδεκα προφῆτες Π.Δ., δῶδεκα ἀπόστολοι Κ.Δ.), παρ' ὅλα ταῦτα ἔχει σαφεῖς ἱστορικὲς καταβολές, ἀποτελώντας στὴν οὐσία μίαν μαρτυρίαν τῶν ὄσων συνέβαιναν στὴν πραγματικότητα, καὶ δὴ καὶ τὸν λειτουργικὸν ρόλον τῶν πρεσβυτέρων στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς κάθε τοπικῆς ἐκκλησίας.

Ὡς ἐκ τούτου, θὰ μπορούσαμε νὰ συνοψίσουμε ὅλες αὐτὲς τὶς πληροφορίες τῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης περὶ τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας στὰ ἑξῆς σημεία:

Πρέπει ἀρχικὰ νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ ἡ διαίρεση τοῦ χριστιανικοῦ ἱερατείου σὲ δύο βασικὰς κατηγορίας, ὅπως ἄλλωστε φαίνεται ξεκάθαρα ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν *Πράξεων*. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ στὸ περιοδεῦον ἱερατεῖον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται κατ' ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους, οἱ ὅποιοι ἀντλοῦν τὸ ἐξαιρετικὸν κῦρος τοὺς ἀπὸ τὴν ἀπ' εὐθείας ἐκλογήν τοὺς προσωπικῶς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦ Χριστόν, καὶ κατόπιν ἀπὸ τοὺς προφῆτας, τοὺς μαθητὰς καὶ συνεργάτας τῶν ἀποστόλων, οἱ ὅποιοι ὀφείλουν τὸ κῦρος τοὺς ἀπ' ἐνὸς μὲν στὴν ἐκλογήν τοὺς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀπ' ἑτέρου δὲ στὴ χειροτονία τοὺς ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους. Οἱ προφῆτες διακρίνονται μὲν ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους στὸ ὅτι δὲν ἐκλέχθησαν προσωπικῶς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦ Χριστόν, ὡστόσο ἀμφοτέρωθεν, ἀπόστολοι καὶ προφῆτες, μποροῦν νὰ εὐαγγελίζονται τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ χωρὶς κανένα τοπικὸν περιορισμόν, νὰ ἰδρῶν ἐκκλησίας, νὰ τελοῦν σ' αὐτὰς τὴν Εὐχαριστίαν καὶ νὰ χειροτονοῦν σ' αὐτὰς τὸ ἱερατεῖον τῶν νέων τοπικῶν ἐκκλησιῶν, δηλ. τοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους κ.ἄ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, τὸ ἱερατεῖον τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν ἀποτελεῖται, ὅπως προαναφέραμε, ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους ἢ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, ἢ εὐθύνη τῶν ὁποίων ἕναντι τοῦ ποιμνίου καὶ τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας τοὺς δὲν εἶναι μόνον διοικητικὴ, ἀλλὰ καὶ πνευματικὴ, ἐνῶ ἀντλοῦν τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ κῦρος τοὺς ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους καὶ τοὺς προφῆτας, μὲ τοὺς ὁποίους βρίσκονται, ἢ ὀφείλουν νὰ βρίσκονται, σὲ κοινωνίαν.

Ἡ τριμερῆς διαίρεση τοῦ ἱερατείου τῶν τοπικῶν ἐκκλησιῶν μὲ τὴ μορφή ποῦ τὸ γνωρίζουμε σήμερα (ἐπίσκοπος-πρεσβύτερος-διάκονος) εἶναι ἐλαφρῶς μεταγενέστερη, πρωτοεμφανίζεται δὲ στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Ἰγνατίου, ἐπισκόπου Ἀντιοχείας, ποῦ ἀνάγονται χρονικὰ στὸ α΄ μισὸ τοῦ β΄ μ.Χ. αἰώνα. Ἡ ἐξέλιξη αὐτὴ προϋποθέτει τὴν προϊόντος τοῦ χρόνου σταδιακὴ ἐγκατάσταση τῶν μελῶν τοῦ περιοδεύοντος ἱερατείου, τῶν προφητῶν, τῶν μαθητῶν δηλ. καὶ διαδόχων τῶν ἀποστόλων ποῦ εἶχαν ἤδη βιολογικὰ ἐκλείψει, σὲ τοπικὲς ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες γιὰ διαφόρους πρακτικοὺς κυρίως λόγους (βλ. γῆρας κ.ἄ.). Τὸ κατὰ τι προγενέστερο χρονικὰ κείμενο τῆς Διδαχῆς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων (90-110 μ.Χ.) εἶναι ἐπὶ τούτου ιδιαίτερα κατατοπιστικό: ὁ περιοδεύων προφήτης, ποῦ ἐδῶ εἰδικὰ ὀνομάζεται καὶ ἀπόστολος (Διδ. X,7), προφανῶς λόγῳ τῆς προαναφερθείσης ιδιαίτερης σχέσης του μὲ τοὺς 12 ἀποστόλους τοῦ Κυρίου, καθίσταται ἐξ αἰτίας τοῦ κύρους του ἀρχιερεὺς (Διδ. XIII, 5) τῆς τοπικῆς ἐκκλησίας, ὀλοκληρώνοντας ἔτσι καὶ ὄχι καταργώντας τὸ τοπικὸ ἱερατεῖο. Ἐκτοτε, ὅπως πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πολυκάρπου Σμύρνης Πρὸς Φιλιππησίους, τὸ τοπικὸ χριστιανικὸ ἱερατεῖο παγιώνεται μὲ τὴ μορφή ποῦ τὸ γνωρίζουμε σήμερα. Ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν ἐξέλιξη αὐτὴ πρέπει ἴσως νὰ ἐπανέλθουμε ἀναλυτικότερα.

6. Σκεφτόμαστε σήμερα με τη Βίβλο;

Πρεσβ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου, Δρος Θ.
Έφημ. Ί.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Π. Φαλήρου, Ί.Μ. Ν. Σμύρνης

ΑΝ ΛΑΒΟΥΜΕ υπόψη μας πρώτον μὲν ὅτι οἱ ἱερεῖς χειροτονοῦνται ἀκριβῶς γιὰ νὰ διδάσκουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ προσδοκᾶται ἀπ' αὐτοὺς ἡ διάδοσις καὶ διατήρησις τῆς πίστεως, δεύτερον δὲ ὅτι οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἐμᾶς ἔχουν ἀπολέσει τὴν ἀκεραιότητα τοῦ βιβλικοῦ φρονήματος, μολοντί διατηροῦμε μερικὰ δείγματα βιβλικῆς φρασεολογίας, ὅπως σημείωνε ὁ π. Γ. Φλωρόφσκυ, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσουμε τὸ ἂν σήμερα σκεφτόμαστε μετὰ τὴν Βίβλο.

Σὲ παλαιότερες ἐποχὰς ἡ θεολογία τῆς Βίβλου χρησιμοποιήθηκε μόνον γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴ δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, δηλ. ἐρμηνεύθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἦταν ἡ πηγὴ τῆς δογματικῆς θεολογίας τῆς. Ἄλλοτε, ὑποτιμήθηκε ἡ ἱστορία καὶ ἡ φιλολογία τῆς Βίβλου, καθὼς χρησίμευσε σὲ ἓνα ἐπίπεδο θεολογικῆς ἀξίας· εἴτε ἐρμηνεύθηκε «ἐντελῶς ἀντικειμενικά» ἡ Βίβλος, ὡς ἓνα προῖον τῆς ἱστορίας, δίχως τὴν προοπτικὴ τῆς αὔξησις ἢ διεύρυνσις τῆς βιβλικῆς ἐμπειρίας καὶ θεολογίας.

Στὰ νεότερα χρόνια ἐπικράτησε ἡ ἔκφρασις «ἱστορία τῆς σωτηρίας» (Heilsgeschichte) ὅχι μόνον γιὰ νὰ ἐπισημάνει τὴν καρδιά καθε καινοδιαθηκικῆς θεολογίας, τὸ ἓνα κεντρικὸ καὶ ἀποφασιστικὸ γεγονός γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἱστορικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο γεγονός τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ

Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἡ ἔκφρασις αὐτὴ ἔγινε τὸ καλύτερο κλειδί γιὰ τὴν κατανόησι τῆς ἐνότητος τῆς Βίβλου, ποὺ καταγράφει τὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας. Μετὰ αὐτὴ τὴν ἔννοια χρησιμοποιήθηκε καὶ ὁ περισσότερο κατανοητὸς ὅρος «ἱστορία τῆς ἀποκάλυψης» (Offenbarungsgeschichte).

Σήμερα, λοιπόν, σκεφτόμαστε μετὰ τὴν Βίβλο ὅταν τὸ γεγονός Χριστός (Christ-event) συνιστᾷ τὸ κέντρο τῆς θεολογικῆς μας σκέψης, μέσα στὴ διαλεκτικὴ τῆς ἀναδρομικότητος (τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης) καὶ τῆς προοπτικότητος (τῆς Καινῆς Διαθήκης). Καθὼς ἀτενίζουμε τὴν ἐνότητα τῆς Βίβλου, διαβλέπουμε τὴν ἐνότητα τῶν 76 κανονικῶν τῆς βιβλίων, τῶν ὁποίων οἱ ἱερεῖς συγγραφεῖς ἔχουν συναίσθησι ὅτι συμμετέχουν στὴ λυτρωτικὴ ἱστορία. Προσεγγίζουμε τὴν Π.Δ. ὡς τὴν προϋπόθεσι κατανόησι τῆς Κ.Δ., καθὼς σὲ ἀμφοτέρους ῥέει τὸ ἴδιο ποτάμι τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ἡ Π.Δ. ἀποτελεῖ τὸ ἀμετάθετον θεμέλιον τῆς βιβλικῆς ἱστορίας καὶ θεολογίας, ἀφοῦ μετὰ τὴν Κ.Δ. μοιράζεται τοὺς ἴδιους οὐσιαστικὰ σωτηριολογικοὺς σκοπούς.

Πρωταρχικὸ γεγονός εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο Διαθῆκες ἀναφέρονται στὸν ἴδιον Θεόν. Ὁ Θεὸς ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ στὴν Κ.Δ. εἶναι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.

Οί ακόλουθίες τοῦ νυχθημέρου καὶ ἡ κατηχητικὴ τους ἀξιοποίηση

Ἄρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα,
Ἐπικούρου Καθηγητοῦ τοῦ Α.Π.Θ.

Α. ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ ζωτικὸς τύπος καὶ τρόπος, γιὰ νὰ ἀναπνέει τὸ ζωποιοῦ ὀξυγόνο τῆς προσευχῆς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἢ σύναξη τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐνοποιὸς δύναμη διεγνώσθη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἀκόμη τῶν κατακομβῶν. Νωρὶς ἐπίσης φανερώθηκε ὁ παρακλητικὸς (παρηγορητικὸς), διδασκτικὸς, παιδαγωγικὸς καὶ ἀγιαστικὸς χαρακτήρας τῶν λατρευτικῶν συνάξεων στοὺς καιροὺς τῆς προσευχῆς.

Ἡ ἀναγεννητικὴ δύναμη τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ ἡ κατηχητικὴ ἀξιοποίησή της ἔλαβαν τοὺς καλύτερους τρόπους καὶ δρόμους στὰ στιβαρὰ χέρια τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ Ποιμένων μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀσματικῶν - κοσμικῶν ἀκολουθιῶν στὸν κόσμον καὶ τὶς πόλεις, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ θαυμασιότατο ὕλικὸ τῶν βαπτισματικῶν καὶ μυσταγωγικῶν κατηχήσεών τους.

Οἱ «εὐκτήριοι οἴκοι» τῶν πόλεων, στὴ μοναχικὴ παράδοση, ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τὰ «Κυριακά» τῶν σκητῶν καὶ τὰ «Καθολικά» τῶν κοινοβίων. Ἐκεῖ οἱ ἀκολουθίες ἔλαβαν τὴν πλήρη ἀνάπτυξή τους καὶ καλλύθηκαν ἀπὸ τὸν ἐξαιρετο αἰσθητικὸ καὶ πνευματικὸ πλουτισμὸ τους. Τελικὰ τὸ μοναχικὸ τυπικὸ λατρείας ἀντικατέστησε, γιὰ διαφόρους

καὶ κυρίως ἱστορικοὺς λόγους, πλήρως τὸ ἀσματικὸ-κοσμικὸ τυπικὸ.

Ἔτσι ὁμως ὁ λαὸς ἔπαυσε νὰ ἔχει καλὰς εὐκαιρίες μετοχῆς στὶς ἀκολουθίες, καθὼς ἡ ἀπλότητα καὶ ἡ εὐκολία τῆς ἐπιτέλεσης τῆς ἀσματικῆς ἀκολουθίας ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν πολυπλοκότητα καὶ τὸ πολυσύνθετο τῆς μοναχικῆς λατρευτικῆς παραδόσεως.

Ἐγίναν στὶς ἀκολουθίες πολλές, καλὰς καὶ σοφὲς διευθετήσεις, γιὰ νὰ προσαρμοστοῦν στὶς συνθήκες καὶ τὶς ἀνάγκες τῶν ἐνοριῶν. Ὅμως ἔγιναν, καὶ δυστυχῶς γίνονται, καὶ πολλὰς ἄσοφες αὐθαιρεσίες καὶ ἄκριτες βιαστικὲς καινοτομίες. Πρωτοβουλίες δηλαδὴ ποὺ δὲν οἰκοδομοῦν, ἀλλὰ στρεβλώνουν τὴν ὀρθὴ λειτουργικὴ παράδοση καὶ τὴν ἀκριβῆ λειτουργικὴ τάξη τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε ἀπὸ ἄγνοια, εἴτε ἀπὸ ἀνευλάβεια, εἴτε ἀπὸ δοκησιοφία.

Εἶναι ἀνάγκη πρῶτοι οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ κατηχητὲς νὰ μετέχουν στὴν ἀναγεννητικὴ καὶ ἀγιαστικὴ δύναμη τῶν καιρῶν τῆς προσευχῆς τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ἀκολουθιῶν της, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ τὶς ἀξιοποιήσουν ποιμαντικὰ καὶ κατηχητικὰ-διδασκτικά. Ἡ λατρεία εἶναι ὑπόθεση ζωῆς καὶ ὄχι φιλοπεριεργὴ ἱστορικοφιλολογικὴ ἐνασχόληση. Εἶναι τὸ κέντρο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς ἢ πηγῆ

και ἡ ὀλοκλήρωση, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς Θεολογίας.

B. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τοὺς τελοῦντες καὶ τοὺς μετέχοντες, ὥστε οἱ ἀκολουθίες νὰ καταλήγουν στὴν πνευματικὴ ὠφέλεια, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀδηγοῦν στὴ λειτουργικὴ ἀγωγή καὶ καλλιέργεια τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἰδιαίτερα δέ, ὅσον ἀφορᾷ σὲ ἐμᾶς, νὰ κατατείνουν στὴν ὀρθόδοξη κατήχηση καὶ τὴ λειτουργικὴ μυσταγωγία τῶν παιδιῶν μας.

1. Πρώτιστο αἰτούμενο γιὰ τὴν ἐπιφέλῃ ἀξιοποίηση τῶν ἀκολουθιῶν εἶναι ἡ εὐλάβεια, ἡ εὐσχημοσύνη, ἡ τάξη, ἡ ἀρχοντιὰ καὶ ἡ ἀκρίβεια (τὸ ταπεινὸ δηλαδὴ παράδειγμα εὐλαβοῦς φιλακολουθίας) τοῦ ἱερέως-ἐφημερίου καὶ τῶν κατηχητῶν του. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνυπόκριτη εὐλάβεια ἐξαρθῶνται πολλὰ, ἂν ὄχι ὅλα.

2. Σοβαρότατο ἐμπόδιο στὸ νὰ ὑπάρξουν δυνατότητες κατηχητικῆς-μυσταγωγικῆς ἀξιοποίησης τῶν ἀκολουθιῶν εἶναι ἡ ραθυμία. Ἡ καταπολέμηση καὶ ἡ ὑπέρβασή της εἶναι ἔργο δυσκολότατο, καὶ μάλιστα στὰ μικρὰ παιδιά. Ὁ κατηχητής, ἔχοντας μὲ πολὺ κόπο καὶ ἀδιάκοπο ἀγῶνα κατανικήσει τὴ δικὴ του προσωπικὴ ραθυμία, μπορεῖ σταδιακά, διακριτικά, ὑπομονετικά, μὲ ἀγάπη, ἀνοχὴ καὶ σοφία, νὰ ἐξηγήσει στοὺς μαθητές του τὸν ἀσκητικὸ χαρακτήρα τῆς χριστιανικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς ὀρθόδοξου λατρείας καὶ κοινῆς προσευχῆς. Ἄλλὰ παράλληλα, εὐλαβῆς καὶ καλὰ προετοιμασμένος, θὰ σταθεῖ μαζί τους, γιὰ νὰ τοὺς χαρίσει τὴν κατάλληλη ἐπο-

πτεία στὸ νὰ τοῦ Θεοῦ, συνεργαζόμενος ἄριστα μὲ τὸν ἐφημέριο.

3. Δὲν πρέπει ἀπλῶς νὰ ἀνεχόμεθα κάθε προσπάθεια ἀπὸ τὸ λαό, καὶ ἰδιαίτερα τοὺς νέους, γιὰ νὰ συμμετέχουν στὴ σύναξη, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἐπαινοῦμε καὶ νὰ τὴν προβάλλουμε καὶ νὰ τὴ διευκολύνουμε καὶ νὰ τὴν προξενοῦμε. Χωρὶς εὐκαιρίες, καὶ ἡ παραμικρὴ ὑπάρχουσα διάθεση ἐξανεμίζεται, ὅπως καὶ τὰ λόγια τῶν θεωρητικῶν μας προβληματισμῶν.

4. Ἄξιο προσοχῆς εἶναι τὸ θέμα τῆς παντοκρατορίας τοῦ ψάλτου ἢ ἡ παντελής ἐνίστε ἔλλειψή του. Καὶ τὰ δύο εἶναι προβλήματα ἀκανθώδη. Ἀντίβαρο ἐξισορροποιοτικὸ εἶναι ἡ σταδιακὴ, ὅπου καὶ ὅταν εἶναι δυνατόν, συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ σ' αὐτὸ ποὺ τοῦ ἀνήκε στὴν Ἀρχαία Ἐκκλησία ὡς ἔργο δικό του, στὴν φαλμωδία. Στὴν φαλμωδία μποροῦν νὰ μετέχουν ἀνεξαιρέτως ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἄν ἀφεθοῦμε μοιρολατρικὰ στὴ μεμφίμοιρη ραθυμία ἢ στὸν πάντοτε παρόντα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύση «ὠχαδελφισμὸς» ἢ στὸν ἀνεπίγνωστο ἀρνητισμὸ, τότε εἶναι ματαιοπονία νὰ φάχνουμε καταλόγους αἰτίων τῶν προβλημάτων στὴ λατρεία, γιὰ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ ἀνοιχτὴ πληγὴ θὰ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ πνευματικὰ ἀνέραστοι κληρικοὶ καὶ κατηχητές, οἱ ἐπιφορτισμένοι μὲ τὸ λεπτότατο ἔργο τῆς κατήχησης καὶ τῆς μυσταγωγίας τῶν ἀκατήχητων, καὶ ἐξαιτίας τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ, νέων τῆς Ἐκκλησίας.

5. Σημαντικότερο εἶναι καὶ τὸ θέμα τοῦ τρόπου τελέσεως τῶν ἀκολουθιῶν. Ἡ ἀμελής, ἀκατάστατη, βιαστικὴ καὶ κάποτε ἀνευλαβῆς ἐπιτέλεσή τους ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς εἶναι πρώτη αἰτία ἀπωθη-

τικῶν συναισθημάτων για τοὺς πιστοὺς. Ἡ προσεκτικὴ ὁμῶς καὶ ἡ γεμάτη εὐλάβεια, σοφία, γνώση καὶ ἐπίγνωση ἐπιτέλεσέ τους ἀνοίγει τὸ δρόμο για τὸ ἀγαθὸ ἀποτέλεσμα, ὥστε καὶ μὲ πολλὴ ἀγάπη νὰ ἀναμένονται καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνονται καὶ μέγιστη ὠφέλεια νὰ προσπορίζουν στὸν εὐλογημένο λαὸ τοῦ Θεοῦ, ποὺ γνωρίζει καὶ τοὺς ἀξίους κληρικούς νὰ ἀκούει, νὰ ἀκολουθεῖ καὶ νὰ πλαισιώνει, καὶ τὴν ἀγιότητα νὰ ἀναγνωρίζει καὶ νὰ τιμᾷ, καὶ στὴ γνήσια λατρεία τοῦ Θεοῦ νὰ ἀναπαύεται καὶ νὰ προσκαρτερεῖ. Ἔτσι, ἀνάλογα μὲ τὶς ἐπιτόπιες ἀνάγκες, μποροῦν νὰ γίνουν χρονικὲς διευθετήσεις, για νὰ καλύψουν, σὲ συγκεκριμένες κοινωνίες, ιδιόμορφες ἐργασιακὲς ἀπαιτήσεις, ὥστε οἱ ἀκολουθίες νὰ μὴ τελοῦνται σὲ ἔρημους ναοὺς. Διάκριση χρειάζεται καὶ ποιμαντικὴ ἀγωνία. Τὰ ὑπόλοιπα τὰ ἀναπληρώνει ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

6. Ἡ ἀξιοποίηση τοῦ πλούτου τῶν ἀκολουθιῶν πρέπει πρωταρχικὰ νὰ εἶναι πνευματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρικὴ καὶ ἀγιαστικὴ, καθὼς κάθε μία ἀπ' αὐτὲς ἀποτελεῖ εὐκαιρία κοινωνίας ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ, μέσα ἀπὸ τὴ δοξολογία, τὴ δέηση καὶ τὴν εὐχαριστία, ποὺ ἀποτελοῦν συστατικὰ στοιχεῖα περιεχομένου τῶν αἰτήσεων, τῶν εὐχῶν, τῶν ἐκφωνήσεων, τῶν ὕμνων. Ὅλα αὐτὰ ὁμῶς εἶναι ταυτόχρονα καὶ ἄριστο ὕλικὸ διδασχῆς (λόγου καὶ ἐποπτείας), βιωματικῆς προπαρασκευῆς ἀλλὰ καὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς για τοὺς συνειδητοποιημένους κατηχητὲς τῆς Ἐκκλησίας.

7. Για τοὺς παραπάνω λόγους, ὁ κατάρτισμὸς τῶν ἱερέων καὶ τῶν κατηχητῶν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι συνεχῆς καὶ ποιητικὸς· χρειάζεται νὰ ἔχουν βαθιὰ

συνείδηση τοῦ ἔργου τους καὶ τῆς διακονίας τους, καθὼς καὶ ἐπίγνωση τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν εὐθυνῶν τους· νὰ προσέχουν τὴ σωματικὴ καὶ προπάντων τὴν ψυχικὴ τους ὑγεία· νὰ γνωρίζουν τὸν ἑαυτό τους καὶ τὰ ὅρια τῶν δυνατοτήτων τους· νὰ χαίρονται τὴν ἱερατικὴ καὶ κατηχητικὴ τους ιδιότητα· νὰ ἀγωνίζονται μαρτυρικὰ τὸν καλὸν ἀγῶνα· νὰ διαπνέονται ἀπὸ τὴν ἥρωικὴ διάθεση νὰ θυσιάζουν καὶ τὴ ζωὴ τους ἀκόμη ὑπὲρ τῶν κατηχομένων καὶ μυσταγωγουμένων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

8. Πρόχειρα μποροῦμε νὰ καταγράψουμε δυνατότητες για ἐνεργὸ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν στὶς ἀκολουθίες:

Ἐσπερινός. Ἐξασφαλίζοντας τὴν παρουσία τοῦ λαοῦ, σὲ τακτὲς τουλάχιστον ἡμέρες ποὺ γίνονται ἑορταστικοὶ καὶ πανηγυρικοὶ ἑσπερινοὶ ἢ τὸ Σάββατο, εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθοῦν προϋποθέσεις κοινῆς ψαλμωδίας, στό «Φῶς ἱλαρόν», στό προκείμενο τῆς ἐσπέρας, στό ἀπολυτίκια, στό «Θεοτόκε Παρθένε» τῆς ἀρτοκλασίας καὶ στοὺς μικροὺς διαλόγους τῆς συνάξεως μὲ τὰ αἰτήματα τοῦ ἱερέως. Ἰδιαίτερα πρέπει νὰ προσεχθοῦν τὰ ἀπολυτίκια, ὥστε νὰ προκρίνονται καὶ νὰ προτιμῶνται τὰ παλαιὰ κοινὰ κατὰ ομάδες ἀγίων, παρὰ τὰ νεωτερικὰ ἀντίστοιχα ποὺ εἶναι σχεδὸν παντελῶς ἄγνωστα.

Ἀπόδειπνο. Στὸ μικρὸ εὐκαιρίες ἔχουμε κατὰ τοὺς χαιρετισμοὺς καὶ τὶς μικρὲς ἡμιαγρυπνίες τῶν ἐνοριῶν. Στὸ μέγα ὁμῶς ἀπόδειπνο ὑπάρχουν περισσότερες εὐκαιρίες κοινῆς ψαλμωδίας· «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός...», «Ἡ ἀσώματος φύσις...», «Παναγία Δέσποινα...», «Κύριε τῶν δυνάμεων...», καθὼς καὶ τὰ ἀπολυτικὰ τροπάρια. Ἡ ὥρα τελέσεως

του είναι καταλληλότετη για κατηχητική έποπτεία.

Μεσονυκτικό. Μόνο κατά παράβαση του ισχύοντος τυπικοῦ, μπορεί περισσασιακά να αναγνωσθεῖ σὲ μιὰ ἐνοριακὴ ἡμιαγρυπνία.

Ὅρθρος. Λίγες δυνατότητες· δύσκολη ἀκολουθία. Ὅμως εὐκόλα ψάλλονται τὸ «Θεὸς Κύριος...», τὰ ἀπολυτίκια, τὰ εὐλογητάρια, τὰ ἐξαποστειλάρια τῆς Μ. Ἑβδομάδος («Τὸν νυμφῶνα...»), ἡ Δοξολογία κ.λπ.

Ἦρες. Οἱ καθημερινὲς ἀδύνατον, πλὴν Ἐνάτης. Ὅμως οἱ ἀκολουθίες τῶν «Μεγάλων ὥρῶν» Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Μ. Παρασκευῆς εἶναι προσφορότερες γιὰ συμμετοχὴ καὶ τοῦ λαοῦ.

Ὁ πλοῦτος εἶναι πολὺς. Πλοῦτος ἦθος εὐλαβείας χρειάζεται ιδιαίτερα ἀπὸ τὸν κατηχητὴ στὴν προσωπικὴ του μετοχὴ στὶς ἀκολουθίες, ὅπου ποιεῖται ἦθος Ὁρθοδοξίας. Μέσα στὸ εὐλογημένο κλίμα τοῦ αὐθεντικοῦ αὐτοῦ ἦθους, ἡ ἑτερόκλητη σύναξη λειτουργουμένων πιστῶν μεταποιεῖται σὲ αἰώνια καὶ ἐνοπιῶν κοινῶν λειτουργημένων ἀνθρώπων.

Ἀνθρώπων ποὺ ἐγκατέλειψαν παντελῶς τοὺς ἀρχαίους παγανισμοὺς καὶ

τὰ εἶδωλα, γιὰ νὰ λατρεύουν μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς ἀληθῶς τὸν ἀληθινὸ Θεό.

Ἀνθρώπων ποὺ ἀντέστησαν στὴν πλάνη τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν ἢ στὴν ἐμπαθῆ μανία τῶν μύσεων τῶν εἰδωλικῶν μυστηρίων, γιὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ βιώνουν τὴν εἰρηναία καὶ θεοπιῶ μεταστοιχείωση τῆς «λογικῆς λατρείας» τῶν Χριστιανῶν.

Ἀνθρώπων ποὺ ἀνθίστανται στὴ νυσταλέα μακαριότητα τῆς αὐτοειδωλοποίησης ἢ στὴν ἀτομιστικὴ ἀλαζονεία τῆς αὐταπάτης τῆς αὐτάρκειας, γιὰ νὰ μποροῦν νὰ συνάγονται καὶ νὰ προσεύχονται «ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ», νὰ συμφάλλουν ὕμνους κατανυκτικούς καὶ νικητικούς, νὰ μετέχουν στὴν κοινὴ «ψυχοτρόφο τράπεζα» τοῦ Κυρίου, νὰ κοινωνοῦν τὸ κοινὸ «ποτήριον τῆς ζωῆς», νὰ ἀποπληροῦν τὴν ἐσχάτη εὐχαριστία τους, ὄντες «σύσσωμοι καὶ σὺναιμοι Χριστοῦ», νὰ ὑπερβαίνουν τὶς ἐγωτικὲς μικρότητες καὶ τὶς κοσμικὲς ἀνισότητες μέσα στὴ μυστικὴ ἐνοπιῶ βίωση τοῦ «μεγάλου μυστηρίου τῆς εὐσεβείας» στὴν κοινὴ σταυροαναστάσιμη πορεία τῆς σωτηρίας.

Τὸ Βάπτισμα: ποιμαντικά καὶ λειτουργικά προβλήματα σήμερα (γ')

Πρωτ. Παύλου Κουμαριανοῦ, Δρος Θ.,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἁγίου Νικολάου Ρηγίλλης, Ἰ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν

ΤΑ ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ ΑΠΑΝΤΩΜΕΝΑ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

β. Ἡ ἐπιλογή ἀναδόχου.

Πέρα ἀπὸ τὶς μορφές ἐκκοσμίκευσης τὶς ὁποῖες ἀναφέραμε στὴν προηγουμένη παράγραφο, τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκοσμίκευσης ἐκφράζεται χαρακτηριστικὰ καὶ στὸν τρόπο καὶ τὰ κριτήρια ἐπιλογῆς ἀναδόχου:

Συνήθως ὁ ἀνάδοχος ἀναζητεῖται στὸ στενὸ οἰκογενειακὸ ἢ φιλικὸ περιβάλλον μὲ στόχο νὰ τιμηθεῖ ἢ ἐπισφραγισθεῖ ἔτσι κάποια ἤδη ὑπάρχουσα φιλικὴ ἢ συγγενικὴ σχέση. Πολλές φορές ἕνα ἐπὶ πλέον κριτήριον ἐπιλογῆς εἶναι καὶ ἡ οἰκονομικὴ εὐχέρεια τοῦ ὑποψηφίου ἀναδόχου. Ἡ ἀντίληψη στὴν ὁποία βασίζεται αὐτὸς ὁ τρόπος ἐπιλογῆς ἀναδόχου εἶναι ὅπως εἶπαμε πιὸ πάνω ὅτι τὸ βάπτισμα δὲν εἶναι παρὰ μία τελετὴ ὀνοματοδοσίας τοῦ νεογεννήτου μέλους τῆς οἰκογενείας μας. Ἐπὶ πλέον, στὴν ἐκκοσμιευμένη ἀντίληψη τοῦ Βαπτίσματος ὁ νονὸς εἶναι τὸ πρόσωπο τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζουν οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ καὶ ἡ κοινωνία ὡς «δεύτερο πατέρα ἢ μητέρα» σὲ περίπτωσι ἀπώλειας τῶν γονέων. Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις ὠθεῖ τὸν κόσμον νὰ ἐπιλέγουν τὸν ἀνάδοχον μὲ τὸν τρόπο πού ἀναφέρθηκε!

Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ ἐπίσης ὅτι αὐτὴ ἡ «πεζή» ἀντίληψις τοῦ ἀναδόχου ὀδηγεῖ καὶ σ' ἕνα εἶδος νομιτισμοῦ πού ἔχει νὰ κάνει μὲ τὶς συγγένειες πού προκαλεῖ τὸ «κουμπαριό». Δημιουργοῦνται διάφορα ἐρωτήματα, ὅπως π.χ. ἕνα ἀγόρι καὶ ἕνα κορίτσι πού δὲν ἔχουν φυσικὴ συγγένεια ἀλλ' ὅμως ἔχουν τὸν ἴδιον ἀνάδοχον, μποροῦν νὰ παντρευτοῦν; Δημιουργεῖται δηλαδὴ ἡ ἀντίληψη ὅτι ἡ Βάπτισμα προκαλεῖ ἕνα εἶδος φυσικῆς συγγενείας μεταξὺ τῶν μετασχόντων, γι' αὐτὸ ἄλλωστε, τώρα πού ἔχει ἐπικρατήσει τὸ ἀτομικὸ βάπτισμα, ἀποφεύγεται νὰ βαπτισθοῦν δύο βρέφη πού δὲν εἶναι συγγενεῖς στὴν ἴδια κολυμβήθρα! Ὁ λόγος εἶναι προφανής: σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι θὰ δημιουργηθεῖ συγγένεια, καὶ κατὰ συνέπειαν συγγενεῖς δὲν μποροῦν νὰ παντρευτοῦν κ.λπ. Σὰν νὰ μὴν εἶναι τὸ Βάπτισμα ὑπέρβασις τῶν φυσικῶν ὁρίων καὶ καταναγκασμῶν, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐπισφράγιση καὶ ἐπιπλοκὴ φυσικῶν νόμων!

Ἄρκει ἐδῶ βέβαια κανεὶς νὰ πει ὅτι ἡ διὰ τοῦ Βαπτίσματος συγγένεια ἀποτελεῖ ἀκριβῶς ἄρνησι καὶ διάρρηξι τῆς φυσικῆς συγγενείας καὶ εἴσοδο καὶ ἔνταξι σὲ ὑπὲρ φύσιν σχέσεις κατὰ Θεόν! Ἄρκει κανεὶς νὰ λάβει ὑπ' ὄψιν του πρὸς ἀνατροπὴ αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς

ἐκκλησίας οἱ Βαπτίσεις ἐτελοῦντο κατὰ κανόνα ὁμαδικά. Μαρτυρίες περὶ αὐτοῦ ἔχουμε μέχρι καὶ τὸν 15ο αἰώνα. Ἐπρεπε λοιπὸν ὡς τὸν 15ο αἰώνα κανεῖς χριστιανὸς νὰ μὴν εἶχε παντρευτεῖ καμμία χριστιανή, ἀφοῦ τὸ πιθανώτερο ἦταν νὰ ἔχουν βαπτισθεῖ τὴν ἴδια μέρα στὴν ἴδια κολυμβήθρα!

Ἡ ἄγνοια καὶ ἡ σύγχυση σχετικὰ μὲ τὸν ρόλο τοῦ ἀναδόχου ὀδηγεῖ ἐπίσης καὶ σὲ ἄλλα παράξενα φαινόμενα. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους ποὺ ζοῦν σὲ «μὴ ὀρθόδοξες» χώρες, δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν γιατί δὲν μποροῦν νὰ κάνουν ἀνάδοχο τοῦ παιδιοῦ τους κάποιον στενὸ τους φίλο, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀνήκει σὲ ἄλλο δόγμα ἢ ἀκόμη καὶ σὲ ἄλλο θρησκεύμα! Ἐφ' ὅσον τὸ κριτήριον βασικὰ εἶναι ἓνα κριτήριον κοσμικοῦ κοινωνικοῦ χαρακτήρα, δηλαδὴ ἡ ἐμπιστοσύνη σχετικὰ μὲ τὸ ποιὸς θὰ φροντίσει τὸ παιδί ἂν μείνει χωρὶς γονεῖς, τότε ἂν ἓνας ἀλλόθρησκος μπορεῖ νὰ ἀναλάβει αὐτὴν τὴν εὐθύνη γιατί νὰ μὴν γίνει αὐτὸς ἀνάδοχος τοῦ παιδιοῦ μας;

Κάθε σχόλιο περιττεύει γι' αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ἡ ἐλαχιστότατη γνώση θεολογίας θὰ ἦταν ἱκανὴ νὰ πληροφορήσει τὸν καθένα ὅτι μιὰ τέτοια ἐπιλογή εἶναι αὐτονοήτως ἀδιανόητη. Ὁ ἀνάδοχος δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ ὅποιοδήποτε κοσμικὸ κοινωνικὸ σχῆμα. Εἶναι ὁ χειραγωγὸς στὴν πίστη τοῦ φωτιζομένου, ὁ ἐγγυητὴς καὶ μάρτυρας τῆς πίστεώς του, καὶ τέλος ὁ ἀντιπρόσωπός του καὶ ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ὀμιλῶν σὲ περίπτωση ποὺ ὁ φωτιζόμενος εἶναι «παιδίον ἢ βάρβαρος»! Τὸ ὅτι αὐτὸν τὸν ρόλο μπορεῖ νὰ παίξει μόνον ἄνθρωπος ποὺ ἔχει τὴν ἴδια πίστη μὲ αὐτὸν ποὺ βαπτίζεται εἶναι αὐτονόητο.

γ. Ἡ ἐθιμικὴ προσέλευση τοῦ νεοφωτίστου στὴν Θεία Κοινωνία.

1. Ἐνα ἄλλο δείγμα τῆς κοσμικῆς ἀντιλήψεως σχετικὰ μὲ τὸ Βάπτισμα εἶναι ἡ ἰδέα περὶ τοῦ τρόπου καὶ συχνότητος προσελεύσεως τοῦ νεοφωτίστου στὴν Θεία Μετάληψη μετὰ τὸ Βάπτισμα.

Ἐπικρατεῖ ἡ παράδοσις ὅτι ὁ νεοφωτίστος πρέπει γιὰ τρεῖς Κυριακὰς συνέχεια μετὰ τὴν Βάπτισμα νὰ μεταλάβει. Βέβαια, κατὰ τὴν κοσμικὴ συνήθεια, ἡ συχνότης Θείας Μεταλήψεως θὰ χαλαρώσει μετὰ γιὰ νὰ προσαρμοσθεῖ στὸ γενικὸ φαινόμενο προσελεύσεως στὴν Θεία Μετάληψη κάθε Πάσχα καὶ Χριστούγεννα!

Ὅπωςδήποτε, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ νεοφωτίστος πρέπει νὰ κοινωνεῖ συχνὰ ἀπρηγεῖ τὸν τρόπον τινὰ τὴν παλαιὰ συνήθεια τῆς καθημερινῆς προσελεύσεως τῶν νεοφωτίστων στὸ Ἅγιο Ποτήριον κατὰ τὴν πρώτη ἑβδομάδα μετὰ τὸ Βάπτισμα, κατὰ τὴν ὁποῖαν γίνονταν καὶ οἱ Μυσταγωγικὰς Κατηχήσεις, δηλαδὴ ἡ μύηση τοῦ νεοφωτίστου στὴ θεολογία τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ὅμως οὐδόλως σημαίνει ὅτι ἀμέσως μετὰ ἀπ' αὐτὴν τὴν περίοδο συχνῆς Θείας Μεταλήψεως ὁ νεοφωτίστος μεταπίπτει σὲ ἓνα εἶδος «συνεστώτων», δηλαδὴ ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Ποτήριον καὶ τοῦ ἐπιτρέπεται ἡ Θεία Μετάληψη μόνον δύο ἢ τρεῖς φορὲς τὸν χρόνο. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ ὁ νηπιοβαπτισμὸς, ἡ καθαρότης καὶ ἡ ἀγνότης τῶν νηπίων ἀποτελεῖ εὐκαιρία συχνῆς προσελεύσεως στὴν Θεία Μετάληψη, δηλαδὴ συχνῆς τροφοδοσίας μὲ τὴν ἰσχυρότερη καὶ ἀναγκαιότερη βιταμίνη τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ κατὰ Θεὸν ἀυξήσεως!

2. Πολλές φορές παρατηρείται και ένα άλλο φαινόμενο: Σύμφωνα με κάποιες τοπικές συνήθειες ζητείται συχνά να δοθεί Θεία Μετάληψις στον νεοφώτιστο αμέσως μετά την Βάπτισις από προηγουσμένα Ἅγια. Ἐδῶ βέβαια τίθεται ένα γενικότερο πρόβλημα σχετικά με τὸ τί εἶναι Θεία Μετάληψις, ποιά ἡ ὀρθή χρῆσις τῶν Προηγουσμένων κ.λπ. Καί πάλι βλέπουμε σ' αὐτὴ τὴν ἀντίληψις πὼς τὸ ὀρθὸ παραποιεῖται καί μεταβάλλεται σὲ λανθασμένες συνήθειες ποὺ ἕμμεσα μὲν μαρτυροῦν περὶ τῆς ἀληθείας, καθ' αὐτὲς ὅμως δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια! Ὅπως-δήποτε γιὰ νὰ ὀλοκληρωθεῖ ἡ μετάβασις τοῦ νεοφωτίστου ἀπὸ τὴν θνητὴ στῆν ἐν Χριστῷ ζωῇ, πρέπει νὰ «Κοινωνήσει». Εἶναι ὅμως ἡ Θεία Μετάληψις αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ εἶναι ὡς Θεία Κοινωνία ὅταν ἀποκόπτεται ἀπὸ τὴν ὅλη Λειτουργία; Δὲν μετατρέπεται σὲ μαγικὸ χαπάκι στῆν περίπτωσις αὐτή;

Ἄνεκαθεν ἡ Θεία Μετάληψις ἐκτὸς Λειτουργίας θεωρήθηκε σὰν λύσις ἀνάγκης γιὰ κάποιους πιστοῦς, μὲ τὴν προϋπόθεσις ὅμως ὅτι αὐτοὶ ἐνῶ ἤθελαν, ὅμως δὲν μποροῦσαν νὰ λειτουργηθοῦν, εἴτε λόγῳ ἀσθενείας, ἢ ἐπειδὴ βρίσκονταν σὲ δεσμὰ κατὰ περιόδους διωγμῶν, καί γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ἀπλωνε τὸ χέρι Της καί τοὺς ἔφερνε τὴν Κοινωνία ἐκεῖ ποὺ αὐτοὶ βρίσκονταν. Ἡ πλήρης μορφή Θείας Κοινωνίας ὅμως εἶναι

ἐκείνη στῆν ὁποία ὁ πιστὸς συμμετέχει μαζί μὲ τὸ πλῆθος σ' ὅλη τὴν διαδικασίαν τῆς ἐν τόπῳ καί χρόνῳ συνάξεως καί συμμετοχῆς στὶς διαδικασίαις κοινῆς προσευχῆς, προσφορᾶς τῶν Δώρων, καθαγιασμοῦ τῶν, καί Μεταλήψεως ἐξ Αὐτῶν, πράξεις ποὺ ὀργανικὰ συνδεδεμένες ἀποτελοῦν τὸ γεγονός τῆς Θεοκοινωνίας. Ἡ Θεία Μετάληψις θεωρήθηκε ἀνεκάθεν ὡς τὸ ἀποκορύφωμα καί ὁ καρπὸς μιᾶς διαδικασίας, ἡ ὁποία ἐξελλισσόταν μέσα ἀπὸ πολλὰ καί ποικίλα στάδια καί «λειτουργικὰς πράξεις», τίς ὁποῖαις ἡ λατρεύουσα κοινότης εἶχε ἀπὸ κοινού νὰ ἐκπληρώσει, καί στὶς ὁποῖαις ὁ κάθε πιστὸς ἔπρεπε νὰ συμμετάσχει καί νὰ συμπράξει ὡς μέλος τῆς κοινότητος, τοῦ συνόλου τῶν πιστευόντων. Πράξις Κοινωνίας καί μέρος τῆς Θείας Κοινωνίας ἦταν καί αὐτὴ ἡ σύμπραξις στῆν τελουργικὴ διαδικασίαν τῆς τελέσεως τῆς Εὐχαριστίας καί πρὸ τῆς Μεταλήψεως, μὲ ἀποκορύφωμα τὴν Μετάληψιν! Ἴσως ὁ νεοφώτιστος μετὰ τὸ Βάπτισμα καλεῖται ὄχι ἀπλῶς νὰ μεταλάβει ἀλλὰ καί νὰ συλλειτουργήσῃ ὡς λαϊκὸς κατὰ τὴν τέλεσις ὀλοκλήρου τῆς Θείας Λειτουργίας προτοῦ μεταλάβει. Νὰ τελεσθεῖ, δηλαδή, ὀλοκλήρη ἡ Θεία Λειτουργία, καί ἐκεῖνος νὰ συμμετάσχει καί τέλος νὰ μεταλάβει...

(συνεχίζεται)

Πρωτ. Ἀντωνίου Πινακούλα,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἰ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν

Α. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

1. Ἡ θέση τῆς Κυριακῆς στοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτος
2. Περίληψη τῆς περικοπῆς
3. Μία λεπτομέρεια

1. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τέταρτη Κυριακή τοῦ Πάσχα σήμερα, καὶ ἀκούσαμε στοῦ εὐαγγελίου γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ τῆς Βηθεσδα. Τὶς πρῶτες τρεῖς Κυριακὲς τοῦ Πάσχα διαβάζουμε εὐαγγέλια ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὶς ἐμφανίσεις τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ στοὺς μαθητές του. Στὶς ὑπόλοιπες τρεῖς, ἡ πρώτη ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ σημερινή, διαβάζουμε εὐαγγέλια στὰ ὁποῖα γίνεται ἡ ψυχικὴ ἀνάσταση συγκεκριμένων ἀνθρώπων. Ἡ ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐμφάνιση στοὺς μαθητές του εἶναι προϋπόθεση γι' αὐτὸ ποὺ γίνεται. Δηλαδή, σήμερα ἀκούσαμε γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ, τὴν ἄλλη Κυριακὴ θὰ ἀκούσουμε γιὰ τὴ συνάντηση τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ Σαμαρείτιδα γυναίκα καὶ τὴ μεθεπόμενη Κυριακὴ γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ. Καὶ στὶς τρεῖς περιπτώσεις ἔχουμε τὴν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, τὴ δράση τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ἀνασταίνει ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκονται.

2. Ἔτσι λοιπὸν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μᾶς περιγράφει πῶς ὁ Χριστὸς συνάντησε

στὴν κολυμβήθρα τῆς Βηθεσδα τὸν παράλυτο καὶ τὸν ἔκανε καλά. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἱστορία. Ὁ Χριστὸς τὸν ρώτησε: «Θέλεις νὰ γίνεις καλά;», καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε ὅτι «δὲν ἔχω ἄνθρωπο γιὰ νὰ μὲ ρίξει στὴν κολυμβήθρα ὅταν ἔρχεται ὁ ἄγγελος», ποὺ ἐρχόταν σπανίως καὶ τάραζε τὰ νερά, ἔτσι ὥστε αὐτὸς ποὺ ἔμπαινε πρῶτος νὰ γίνεται καλά. Ὁ Χριστὸς τὸν θεράπευσε καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ. Τὸν ρωτοῦσαν οἱ ἄνθρωποι: «Ποιὸς σὲ ἔκανε καλά;». Καὶ ἐκεῖνος δὲν ἤξερε νὰ ἀπαντήσει, γιατί, ὅπως σημειώνει ὁ εὐαγγελιστής, ἦταν πάρα πολὺς κόσμος ἐκεῖ καὶ μέσα στὸν κόσμο χάθηκε καὶ ὁ Χριστός, καὶ ἔτσι δὲν κατάλαβε ὁ ἄνθρωπος ποιὸς τὸν θεράπευσε.

3. Σὲ αὐτὸ τὸ θαῦμα ὑπάρχει κάτι ποὺ δὲν τὸ συναντοῦμε σὲ ἄλλα θαύματα. Ὁ Χριστὸς ξανασυναντᾷ τὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸν βρῆκε ἄρρωστο καὶ τὸν ἔκανε καλά. Τὸν συναντᾷ στοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, τοῦ ἀποκαλύπτεται ποιὸς εἶναι, ὅτι εἶναι αὐτὸς δηλαδή ποὺ τὸν ἔκανε καλά, καὶ στὴ συνέχεια τοῦ δίνει τὴν ἐντολή «Μηκέτι ἀμάρτανε», «Μὴ ξαναμαρτήσεις, γιὰ νὰ μὴ σοῦ συμβεῖ τίποτα χειρότερο ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔζησες». Ἐκτοτε ὁ παραλυτικὸς μαρτυρεῖ συνεχῶς ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τὸν ἔκανε καλά, ὅτι εἶναι δηλαδή ὁ Χριστός.

B. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1. *Ἡ κατάσταση τοῦ παραλυτικοῦ*
2. *Ὁ τρόπος ποῦ ζεῖ ὁ παραλυτικός*
3. *Ἀνάσταση καὶ ἁμαρτία (Γέφυρα πρὸς τὸ τρίτο μέρος)*

1. Ἐχει σημασία ἐπομένως ὅτι αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο τὸν συναντάει ὁ Χριστὸς πάλι, καὶ μάλιστα στὸ ἱερό. Καὶ διερωτᾶται καθέννας: αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος γιατί πήγαινε στὸ ἱερό; Γιατί σύχναζε στὸ Ναό; Προφανῶς, δὲν πήγαινε γιὰ νὰ περάσει τὴν ὥρα του, ἀλλὰ πήγαινε τὴν ὥρα ποῦ γίνονταν οἱ προσευχές, οἱ θυσίες, ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Βρισκόταν μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους, τὴν ὥρα ποῦ αὐτοὶ γίνονταν Ἐκκλησία. Διερωτᾶται κανεὶς: τί πήγαινε νὰ κάνει ἐκεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; Δὲν σκεφτόταν ὅτι τριάντα ὀκτὼ ὀλόκληρα χρόνια βρισκόταν σὲ ἓνα ἄλλο σημεῖο, ὅπου κανεὶς ἀπὸ ὅλους ὅσοι πήγαιναν στὸ Ναὸ δὲν τὸν πρόσεχε, κανεὶς δὲν σκέφτηκε νὰ κάτσει δίπλα του καὶ νὰ τὸν βοηθήσει ὅταν ἔπρεπε; Ἐνας ἄλλος ἄνθρωπος στὴ θέση του θὰ ἦταν ἀγανακτισμένος. Πέρα ἀπ' ὅλα ὅσα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐζήση, ἄς σκεφτοῦμε τὴν κοινωνικὴ του κατάσταση. Τριάντα ὀκτὼ χρόνια βρισκόταν κατάκοιτος καὶ μόνος μέσα σὲ μία στοά. Ἄρα, δὲν ἐργαζόταν καὶ δὲν εἶχε ἐπαφὴ μὲ κανέναν ἄνθρωπο. Ἦταν ἐπομένως ἄνθρωπος κοινωνικὰ ἀποκλεισμένος. Σκεφεῖτε τώρα τὴ θρησκευτικὴ του κατάσταση. Ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι πίστευαν πὼς ὅποιος εἶναι ἄρρωστος εἶναι τιμωρημένος ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ εἶναι καταδικασμένος σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση, δὲν μπορούσε νὰ πάει στὸ Ναὸ, δὲν μπορούσε νὰ συμμετέχει στὴ λατρεία τοῦ Ναοῦ, δὲν μπορούσε νὰ ἔχει ζωντανὴ σχέση μὲ τὸν Θεό. Καὶ κάτι τελευταῖο. Μετὰ ἀπὸ τὸ θαῦμα ὅλα ἄλλαξαν ἀπὸτομα καὶ

ἐγιναν τόσο διαφορετικά. Μποροῦμε νὰ σκεφτοῦμε καὶ τὴν ψυχολογικὴ του κατάσταση.

2. Θὰ ἔλεγε κάποιος ὅτι ὅλα ὅσα εἶπαμε παραπάνω, προσπαθώντας νὰ περιγράψουμε τὴν κατάσταση τοῦ παραλυτικοῦ, δημιουργοῦσαν μέσα του μία ἐκρηκτικὴ κατάσταση, ποῦ δὲν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ ζεῖ καὶ νὰ κινεῖται ἀνάμεσα στοὺς ἄνθρώπους χωρὶς προβλήματα. Καὶ ὅμως αὐτὸς πηγαίνει πάλι στὸ Ναὸ καὶ συμμετέχει στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴ συμπεριφορὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς κοινότητος ἀπέναντί του, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν κατανοεῖ. Φαίνεται πὼς σκεπτόταν καὶ ἔλεγε μέσα του: «Ὁ Ναὸς εἶναι ὁ Ναὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖ ἐμφανίζεται ὁ Θεός, ὅπως εἶναι ἡ πίστη μας. Ἐγώ, τώρα ποῦ ἀξιῶθηκα νὰ γίνω καλά, πρέπει νὰ συμμετέχω στὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ βρισκομαι ἐκεῖ συνεχῶς». Οἱ σκέψεις του καὶ τὰ ἔργα του ἀποκάλυπταν τὸ ὑγιὲς φρόνημά του κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀρρώστιας του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνέργειας τοῦ Χριστοῦ μέσα του. Ἐδειχναν μαζὶ μὲ τὴ σωματικὴ του ἀποκατάσταση καὶ τὴν ψυχικὴ του ἀνάσταση. Ὅτι ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ συνάντηση ποῦ εἶχε μαζὶ του γιὰ δευτέρη φορά. Καὶ πραγματικά, αὐτὰ ποῦ πίστευε ἐκεῖνος τοῦ τὰ ἐπιβεβαίωσε ὁ Χριστός. Ἐμφανίστηκε καὶ τοῦ ἀποκάλυψε ποιὸς εἶναι. Ὅπως ξέρουμε ἀπὸ τὴν ἱερὴ ἱστορία, ἐκεῖ ἐμφανίζοταν ὁ Θεός, καὶ ὁ Χριστὸς διάλεξε αὐτὸν τὸν τόπο πάλι νὰ ἐμφανιστεῖ. Τοῦ ἀποκαλύπτεται λοιπὸν λέγοντάς του ὅτι «ἐγὼ εἶμαι ποῦ σὲ ἔκανα καλά».

3. Ἀλλὰ δὲν κάνει μόνο αὐτό. Τοῦ δίνει προσωπικὴ ἐντολή, «Μηκέτι ἁμάρτανε». «Ἀπὸ δῶ καὶ στὸ ἐξῆς πρόσεχε, μὴν ξανα-

μαρτήσεις.» Ὅλο τὸ εὐαγγέλιο μιλάει γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεό. Ἄλλὰ ὅσο καὶ νὰ ψάξει κανεὶς, δὲ θὰ βρεῖ ποτὲ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ ποὺ νὰ ἀπευθύνεται σὲ κάποιον καὶ νὰ τοῦ λέει «Μηκέτι ἁμάρτανε». Ἔχει πάρα πολὺ μεγάλη σημασία αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ τὸ προσέξουμε. Ὅλος ὁ κόσμος μιλάει γιὰ ἁμαρτίες. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι μιλάμε μέσα στὸν κόσμο γιὰ τὴν ἁμαρτία. Ἄλλὰ τί εἶναι ἁμαρτία; Πῶς ἡ ἁμαρτία σταματάει; Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ μὴ συνεχιστεῖ; Αὐτὰ λοιπὸν τὰ μαθαίνουμε μέσα στὴν ἐκκλησία, μέσα στὸ Ναό, μέσα στὸ ἱερό, ἐκεῖ ποὺ ἀποκαλύπτεται ὁ Θεός. Οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ μάθουν, νὰ καταλάβουν τί εἶναι ἡ ἁμαρτία καὶ ποιὲς εἶναι οἱ συνέπειές της, μόνο ὅταν εἶναι μέλη τῆς κοινότητας, μέλη τῆς ἐκκλησίας, ὅταν ἔχουν ζωντανὴ σχέση μὲ τὸν Θεό. Ἡ ἁμαρτία δὲν εἶναι κάτι τὸ ἀφηρημένο. Ἡ ἁμαρτία εἶναι μία κατάσταση, ἓνα γεγονός, μία πραγματικότητα, ἐπαναλαμβανόμενα γεγονότα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ ὅ,τι ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν Θεό. Αὐτὴ τὴν πραγματικότητα ποὺ πρέπει νὰ τὴν ξέρουμε καὶ νὰ προσέχουμε, θέλει νὰ μᾶς ἀποκαλύψει ὁ Χριστὸς ὅταν δίνει αὐτὴ τὴν προσωπικὴ ἐντολὴ στὸν παραλυτικὸ, κάτι ποὺ δὲν κάνει ποτὲ ἄλλοτε. Καὶ δίνει αὐτὴ τὴν ἐντολὴ σὲ κάποιον ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν τηρήσει. Σ' αὐτὸν ποὺ ἀξιώθηκε νὰ γνωρίσει τὴν ἀνάσταση ὅχι μόνο στὸ ταλαιπωρημένο σῶμα του ἀλλὰ καὶ στὴν ψυχὴ του.

Γ. ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ

1. Ἡ κολυμβήθρα καὶ ὁ Χριστὸς
2. Τὸ περιεχόμενο τῆς θεραπείας

1. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δὲν ἔγραψε γι' αὐτὸ τὸ θαῦμα ἀπλὰ καὶ μόνο γιὰ νὰ

μᾶς πληροφορήσει. Τὸ ἔγραψε γιὰτι καὶ σ' ἐμᾶς ὁ Χριστὸς ἐνεργεῖ ὅπως ἐνήργησε στὸν παραλυτικὸ καὶ σὲ κάθε ἄνθρωπο ποὺ συνάντησε καὶ συναντᾷ. Ἔχει σημασία λοιπὸν νὰ ξέρουμε τί σημαίνει γιὰ ἐμᾶς αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ Χριστὸς. Βλέπετε ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε μία κολυμβήθρα, μέσα στὴν ὁποία ὅποιος ἔμπαινε πρῶτος μετὰ τὴν ταραχὴ τοῦ ὕδατος, γινόταν καλά. Ὁ Χριστὸς ὅμως, κάνοντας καλὰ τὸν παραλυτικὸ, χωρὶς αὐτὸς νὰ μπεῖ στὴν κολυμβήθρα, ἔδειξε ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ ζωντανὴ κολυμβήθρα, ὁ ἴδιος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ὅποιος τὸν πλησιάζει, ὅποιος τὸν ἀγγίζει, ὅποιος πηγαίνει κοντὰ του γίνεται καλὰ καὶ γίνεται συνεχῶς καλὰ. Δὲν γίνεται μία φορὰ στὸ τόσο, ὅταν θὰ ἔρθει ὁ ἄγγελος. Θέλει ἔτσι ὁ εὐαγγελιστὴς νὰ τονίσει ὅτι ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ ποὺ βαπτιστήκαμε στὸ ὄνομά του, ἀναγεννηθήκαμε καὶ πιστεύουμε σ' αὐτόν, ἔχουμε μπεῖ στὴν κολυμβήθρα ποὺ εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, σ' αὐτὴν τὴν κολυμβήθρα ποὺ μπαίνουμε ὅταν βαπτίζομαστε. Γιατὶ πάνω ἀπὸ τὸ νερὸ καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα ὅσα γίνονται κατὰ τὸ βάπτισμά μας, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν εἶναι ἡ κολυμβήθρα ποὺ κάνει τοὺς ἀνθρώπους ὑγιεῖς καὶ τοὺς ἀνορθώνει ἀπὸ τὴν κατάσταση στὴν ὁποία βρίσκονται.

2. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐμεῖς εἴμαστε ἐδῶ σήμερα ἐπειδὴ βγήκαμε ἀπὸ τὴν ἴδια κολυμβήθρα. Ἀναγεννηθήκαμε ἀπὸ τὸν Χριστὸ μὲ τὸ ἅγιο βάπτισμά μας, γίναμε μαθητὲς του, εἴμαστε ἐκεῖνοι ποὺ ἀποτελοῦν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Πότε ὅμως αὐτὰ συμβαίνουν; Ὅταν γνωρίζουμε τί σημαίνει ἁμαρτία, καὶ τί σημαίνει ζωντανὴ σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τί σημαίνει νὰ διακοπεῖ αὐτὴ ἡ σχέση. Ὅταν δηλαδὴ μοιάζουμε στὸν παραλυτικὸ τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου. Τότε ὅπως ἐκεῖνος ἀκοῦμε «Μηκέτι ἁμαρ-

τάνετε». Ἀπὸ τὴ στιγμή πού γίναμε μέλη τῆς Ἐκκλησίας, μέλη αὐτῆς τῆς καινούριας κοινότητας, αὐτῆς πού φέρει τὰ σημάδια τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ.

Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ βγαίνοντας ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα ὁ Χριστὸς μᾶς χάρισε τὴν Ἀνάστασή του. Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ σημαίνει δύναμη καὶ δυνατότητες. Αὐτὲς τὶς δυνατότητες μᾶς ἔδειξε ὁ παραλυτικός. Μᾶς χάρισε δηλαδὴ ὁ Χριστὸς νὰ ζοῦμε ὡς ὀλοκληρωμένοι ἄνθρωποι, μᾶς ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ γίνουμε ἐλεύθεροι ἐσωτερικά. Νὰ μπορούμε νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅταν αὐτοὶ δὲν μᾶς ἀγαποῦν. Νὰ μπορούμε νὰ ξεπερνᾶμε δεσμεύσεις καὶ ἐξαρτήσεις πού τυχὸν μᾶς ἔχουν ἐπιβληθεῖ. Καὶ τὸ σπουδαιότερο καὶ ἀπίστευτο. Νὰ μπορούμε ἀκόμα νὰ μὴν ἀμαρτάνουμε. Γράφει ὁ ἴδιος εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης σὲ μία ἀπὸ τὶς ἐπιστολές του: «Ξέρουμε πὼς ὅποιος ἔχει ἀναγεννηθεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ δὲν κυριεύεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτία. Γιατὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὸν προστατεύει καὶ ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ τὸν βλάψει» (Α΄ Ἰω. 5,18). Ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ στὸν παραλυτικὸ ἀπευθύνεται λοιπὸν καὶ σ' ἐμᾶς.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Περίληψη προηγουμένων
2. Προτροπὴ

1. Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅπως ἀκούσαμε στὸ σημερινὸ Εὐαγγέλιο, ὁ Χριστὸς θεράπευσε τὸν παραλυτικὸ πού περιμένε ἔξω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα τῆς Βηθεσδα τριάντα ὀκτὼ χρόνια καὶ τοῦ χάρισε τὴν Ἀνάσταση. Εἶπαμε στὴ συνέχεια ὅτι κολυμβήθρα εἶναι ὁ Χριστὸς, ἀφοῦ ὅ,τι γινόταν μέσα στὴν κολυμβήθρα τῆς Βηθεσδα γίνεται ἀπὸ τὸν Χριστό. Γίνεται αὐτὸ συνεχῶς καὶ ἀενάως, ἀπὸ τὸν ἴδιο πού μπορεῖ νὰ χαρίζει τὴν υἰγία στοὺς ἀνθρώπους, νὰ τοὺς ἀνιστᾷ ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς παραλυσίας μπροστὰ στὸν Θεό, γιὰ νὰ περπατοῦν μέσα στὸν κόσμο ὡς μάρτυρές του.

2. Ὅποιος τὸ ἔζησε αὐτό, ὅποιος ἀξιώθηκε νὰ περπατήσει ἔτσι, ζεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἐκεῖ πού ἀποκαλύπτεται ὁ Χριστὸς καὶ ἀκούει πάντα τὴν ἐντολή του. «Μηκέτι ἀμάρτανε, γιατί τώρα μπορεῖς νὰ μὴν ἀμαρτήσεις, ὁ Θεὸς σοῦ χάρισε αὐτὰ πού ἔχεις ἀνάγκη, νὰ εἶσαι ἐνωμένος πάντοτε μαζί του». Εἶθε καὶ ἐμεῖς νὰ ἀξιωθοῦμε, ὅπως ὁ παραλυτικός, ν' ἀκούσουμε τὴν ἴδια ἐντολή. Ἀμήν.

Ἡ τέχνη τῆς προσφορᾶς

Ἄλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Ὁμ. Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Συσχετίσεις: Ἱερεῖς καὶ Μάγοι ἐξ Ἐναντολῶν

Δὲν ξέρω πῶς, ἀλλὰ ἀπὸ μικρὸ παιδί κατὰ τὴ Μεγάλῃ Εἵσοδο καὶ τὴ λιτάνευση τῶν Τιμίων Δώρων πρὸς τὴν Ὁραία Πύλῃ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, ἔφερνα στὸ νοῦ μου τὴν ὁδοιπορία τῶν τριῶν μάγων ἀπὸ τὴν Ἐναντολὴ ποὺ προσεκόμιζαν τοὺς θησαυροὺς τους, γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ προσφέρουν τὰ δῶρα τους, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, στὸν γεννηθέντα Χριστό (Ματθαίου 2, 1-12). Ταῦτιζα κατὰ κάποιον τρόπο τοὺς ἱερεῖς τοῦ ναοῦ μας μὲ τοὺς Μάγους ἐξ Ἐναντολῶν.

«Ἐκ τῆς Περσίας ἔρχονται τρεῖς μάγοι μὲ τὰ δῶρα». Τὰ ἐπαλαμβανόμενα κάλαντα κάθε χρονιά ἰσχυροποιοῦσαν αὐτὸ τὸ δεσμὸ καὶ τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα κινητοποιοῦσε τὸ δραματουργικὸ στοιχεῖο στὴ φαντασία μου. Οἱ γεμάτες σεμνότητα χειρονομίες τῶν ἱερέων ποὺ ἔφεραν τὰ τίμια δῶρα μὲ παρέπεμπαν στὴν ἀπόθεση τῶν δώρων ἐκ μέρους τῶν τριῶν μάγων στὰ πόδια τοῦ παιδίου Ἰησοῦ. Ἀργότερα, ὅταν μεγαλύτερος ἐπισκεπτόμουν τὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς Δαφνίου (τέλη 11^{ου} αἰῶνος) ἔμεινα πάντα ἐκστατικὸς ἀντικρίζοντας τὴ σκηνὴ τῆς Προσκύνησης τῶν Μάγων σὲ μωσαϊκὴ ἀποτύπωση. Ἡ ἴδια σεμνότητα στὶς χειρονομίες τῆς προσφορᾶς τῶν δώρων.

Ὅταν φέρνω στὸ νοῦ μου αὐτὴ τὴν τοιχογραφία ἀναλογίζομαι πολλὰ φορὲς τὸν

τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο προσφέρουμε ἓνα δῶρο. Ἄλλοτε ὡς ἀντί-δωρο, ἄλλοτε γιὰ νὰ ξευποχρεωθοῦμε, ἄλλοτε ἀπὸ εὐγνωμοσύνη σὲ κάποιον ποὺ μᾶς ἔκανε μία ἐξυτηρέτηση, ἄλλοτε ἀπὸ περιφρόνηση προσφέρουμε κάτι ἐξευτελιστικὸ, ἄλλοτε κάτι πολὺ ἀκριβὸ ποὺ ὁ ἄλλος τὰ χάνει.

Ἄλλὰ καὶ ὁ τρόπος ποὺ δεχόμαστε ἓνα δῶρο διαφέρει. Μὲ ἓνα «δὲν ἔπρεπε» ἐξάντλουμ τὸ εὐχαριστῶ μας. Ἄλλοτε δείχνουμε ὑπερβολικὸ ἐνθουσιασμό, ἄλλοτε δισκτακτικὰ παραλαμβάνουμε ἓνα δῶρο ἀναλογιζόμενοι πῶς θὰ ἀνταποκριθοῦμε σ' αὐτό. Ἄλλες φορὲς δείχνουμε καὶ δυσαρέσκεια γιὰ τὴν περιμέναμε κάτι διαφορετικὸ.

Ὅλες αὐτὲς οἱ πιὸ πάνω στάσεις μὲ προβληματίζουν καὶ μὲ κάνουν νὰ διατυπῶν μίαν εὐχή: «Ἄς εἶναι κάθε δῶρο ποὺ προσφέρουμε ἀπήχηση τῆς σεμνῆς χειρονομίας τῶν Μάγων τῆς Ἐναντολῆς». Μία εὐχή ποὺ ταιριάζει γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα.

Ἱερατικὴ διακονία καὶ ἀποστολὴ

Μετὰ τὴ μικρὴ αὐτὴ παρένθεση γιὰ τὸν τρόπο ποὺ δωρίζουμε ἢ παραλαμβάνουμε ἓνα δῶρο, ἂς μείνουμε πρὸς ὥρας σ' αὐτὴ τὴν προσέγγιση ἱερέων καὶ προσκυνούντων - προσφερόντων δῶρα μάγων. Αὐτὴ ἢ κίνηση τῆς περιφορᾶς καὶ τῆς προσφορᾶς τῶν τιμίων δώρων θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι οὐσιαστικὴ τῆς ἱερατικῆς διακονίας καὶ ἀποστολῆς ἐκδήλωση.

Σ' ἓνα τρισσὸ ἐρώτημα, πὸν μποροῦμε ἐμεῖς νὰ θέσουμε στοὺς ἱερεῖς μας σήμερα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἱερεῖς νὰ θέσουν στὸν καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό τους:

Ποιὸς λένε οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι;

Κι ἐγώ, ποιὸς λέω ὅτι εἶμαι;

Καλὰ οἱ ἄνθρωποι· ὁ Θεός;

Θὰ μπορούσαμε ν' ἀπαντήσουμε καὶ ἐκ μέρους τους, ὅτι ὁ ἱερέας εἶναι σήμερα καὶ χθὲς καὶ γιὰ πάντα ὁ ἄνθρωπος τῆς «προσφορᾶς»· πὸν προσφέρεται καὶ προσφέρει μὲ διστακτικὴ, συνεσταλμένη καὶ σεμνὴ χειρονομία τὸ «τέλειον δώρημα», «τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν»· καὶ τὸν ἑαυτό του «ὡς δικός σου ἀπὸ τοὺς δικούς σου» Θεὸ καὶ Κύριέ μας.

Χρειαζέται, ἀσφαλῶς, πολλὴ δύναμη γιὰ ν' ἀντέχεις στὴ σκέψη ὅτι ἐσὺ ὡς ἱερέας δὲν ἔχεις τίποτε καὶ δὲν εἶσαι παρὰ ἓνας διάμεσος. Στὸ Θεὸ νὰ προσφέρεις τὰ δικά Του ἀπὸ τὰ δικά Του καὶ νὰ μοιράζεις ἐν συνεχείᾳ τὰ ἀγαθὰ Του στοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὴ τὴ σκέψη τὴν ἐκφράζει πολὺ ὠραῖα ὅταν ἐπεύχεται, πρὶν ἐκφωνήσῃ στοὺς πιστοὺς τὸ πρόσταγμα «τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις» καὶ ἐπικαλεῖται: «καταξίωσον τῆ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματός σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῶ λαῶ».

Ἐντὸς καὶ ἐκτὸς

Αὐτὴ ἡ κίνησι, ἡ σεμνὴ, ἡ συνεσταλμένη, ἡ διστακτικὴ, δὲν περιορίζεται μόνο μέσα

στὸ Ναό, στὴ Μεγάλῃ Εἴσοδο· συνεχίζεται καὶ στὴ Μεγάλῃ Ἑξοδο, ἐκτὸς τοῦ Ναοῦ. Ἡ προσφορὰ τοῦ ἱερέως δὲν εἶναι μίᾳ ἐπιβολῇ, μίᾳ ἐπιβλητικῇ κίνησῃ· δίνεται ἔστω καὶ ἂν κανεῖς δὲν θέλει νὰ πάρει αὐτὰ πὸν προσφέρει. Θὰ ἔλεγα ὅτι εἶναι δεητικὴ. Γνωρίζει τὴν ἀξία τοῦ προσφερόμενου καὶ προσδοκᾷ τὴ ζήτησι. Δὲν δίνει «τὰ ἅγια τοῖς κυσί». Ἄναμένει μὲ μετέωρα χέρια ἐκείνους πὸν θὰ ἀπλώσουν τὰ δικά τους γιὰ νὰ παραλάβουν τὰ δῶρα τους. Ἡ προσφορὰ εἶναι «δωρεάν». Ὅχι γιὰτὶ ἡ τιμὴ τους ἦταν ἐξευτελιστικὴ καὶ σὲ περίοδο ἐκπτώσεων ξεπουλάει κανεῖς ὅσο ὅσο τὰ πάντα ἀλλὰ γιὰτὶ εἶναι πολύτιμα καὶ ὅ,τι καὶ νὰ δώσεις ὡς ἀντίτιμο δὲν μπορεῖς νὰ τὰ ἐξαγοράσεις.

Αὐτὴ ἡ στάσι πὸν ὑποτυπώσαμε ὑποχρεώνει μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀμφοτέρους, ἱερεῖς καὶ πλήρωμα, νὰ στέκουν μὲ πολὺ σεβασμὸ προστὰ σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη προσφορὰ. Νὰ μὴν τὴ θεωροῦν αὐτονόητη ἀπὸ καμία πλευρὰ ἀλλὰ σὰν κάλεσμα, μιὰ ἀκριβῆ κλήσι, πὸν βρίσκει τὸ δρόμο τῆς χωρὶς ἀπο-κλίσεις καὶ ὑπο-κλίνεται σεβαστικά, προσκυνώντας τιμητικὰ τὸ Θεὸ καὶ τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπο. Γιὰτὶ, ὁ ἱερέας, ὅταν προσφέρει καὶ προσφέρεται, βλέπει στὸν ἀδελφὸ του τὸν ἴδιο τὸ Θεὸ του. Αὐτὸ εἶναι μίᾳ ὀλόκληρη τέχνῃ πὸν πρέπει «νὰ μάθει καὶ νὰ μάθει» καὶ συνεχῶς νὰ ἀσκεῖται σ' αὐτήν!

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὸ Ἰσλάμ

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου,
Λέκτορος Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ

Τῆ δεύτερη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς ἡ Ἐκκλησία μας προβάλλει καὶ τιμᾶ γιὰ δεύτερη φορὰ μέσα στὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος μία κορυφαία πατερικὴ φυσιογνωμία, τὸν ἅγ. Γρηγόριο, ἀρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, τὸν Παλαμᾶ. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ εἶναι μία καλὴ ἀφορμὴ γιὰ νὰ προσεγγίσουμε ἀπὸ ὀρθόδοξης πλευρᾶς, μὲ ὁδηγὸ μας τὸ πρόσωπο τοῦ ἱεροῦ Πατέρα, ὁ ὁποῖος ἐκφράζει τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία κατὰ τρόπο ἀκέραιο, αὐθεντικὸ, σαφῆ καὶ κρυστάλλινο, μία θεωρία ποὺ ὑπάρχει στὴ σύγχρονη, ἑτερόδοξη κυρίως ἀκαδημαϊκὴ διανόηση (π.χ. Karl Josef Kuschel, Bertold Klappert, Smail Balic, Jonathan Magonet, Thomas Nauman) κ.ἄ. καὶ σχετίζεται ἄμεσα καὶ μὲ τὴν προβληματικὴ τῶν σύγχρονων διαθρησκειακῶν διαλόγων.

Πρόκειται γιὰ τὴ θεωρία τῶν λεγομένων «Ἀβρααμικῶν θρησκειῶν» ποὺ ἀρχικὰ πρωτοδιατυπώθηκε ἀπὸ τὸν Γάλλο Ἰσλαμολόγο καὶ μυστικιστῆ, τὸν Louis Massignon (1883-1962). Σύμφωνα μὲ τὸν πυρήνα τῆς ἐν λόγω θεωρίας οἱ τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκείες, Χριστιανισμὸς, Ἰουδαϊσμὸς καὶ Ἰσλάμ ἔχουν: α) κοινὸ πατέρα τὸν Ἀβραάμ, β) κοινὴ ἀφετηρία καὶ ἀναφορά, τὴν πίστη τοῦ πατριάρχη Ἀβραάμ στὸν ἕνα Θεό, καὶ γ) τὸ κοινὸ καθῆκον τοῦ πιστοῦ νὰ ὑπα-

κούει στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ¹. Ἀνάλογη προβληματικὴ σχετικὰ μὲ τὴν ὁμολογία τῆς πίστες στὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν ἀντίληψη, ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι προσεύχονται μαζὶ μὲ τοὺς χριστιανοὺς στὸν ἕνα Θεὸ θὰ υἰοθετηθεῖ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὴ Β΄ Βατικάνεια Σύνοδο².

Στὰ πλαίσια τῆς διαθρησκειακῆς προβληματικῆς ἢ ἐν λόγῳ θεωρία προτείνεται καὶ καλλιεργεῖται μὲ σκοπὸ τὴν ὑπέρβαση τῆς ἱστορικῆς ἀντιπαλότητος καὶ τῆς θρησκευτικῆς βίας, μὲ τὴν ὑποτιθέμενη ἀνάδειξη τῆς κοινῆς προέλευσης καὶ τῶν κοινῶν στοιχείων τούτων τῶν θρησκειῶν.

Οἱ τρεῖς αὐτὲς θρησκείες, σύμφωνα μὲ τὸν Karl Josef Kuschel, ἕναν σημαντικὸ ἐκφραστὴ τῆς, εἶναι ἀδελφία ὡς πρὸς τὴν πίστη στὸν Θεὸ τοῦ Ἀβραάμ³. Ἐμφαση δίνεται στὸν ἕνα Θεό, στὴν ὑπερβατικότητά του καὶ στὴ διάκρισή του ἀπὸ τὸν κόσμον. Ταυτοχρόνως μὲ ἐξεζητημένες ἀναλύσεις προσπαθοῦν νὰ ὑπερβοῦν ἢ καὶ νὰ συνθέσουν ὄχι μόνο τὶς διαφορετικὲς θεολογικὲς ἀρχὲς ἀλλὰ καὶ τοὺς διαφορετικοὺς τρόπους κατανόησης καὶ αὐτοῦ τοῦ προσώπου τοῦ πατριάρχη Ἀβραάμ ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν τριῶν θρησκειῶν. Στὴν ἴδια συνάφεια ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτὲς τῆς ἐν

λόγω θεωρίας χρησιμοποιούνται και οι όροι «'Αβρααμική οίκουμένη», «'Αβρααμικό πνεῦμα» και «'Αβρααμική πνευματικότητα».

Είναι βάσιμη όμως αυτή η θεωρία; 'Αποτελεῖ σωστό μοντέλο προσέγγισης και ἀλληλοκατανόησης ἀνθρώπων διαφορετικῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων; Μπορεῖ νὰ γίνει ἀποδεκτὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι καὶ οἱ τρεῖς θρησκείες εἶναι ἀδέλφια ὡς πρὸς τὴν πίστη στὸν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Θεό; Σύμφωνα μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἰδιαίτε- ρως ὅσον ἀφορᾷ στὸ σκέλος τῆς σχέσης Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλάμ, ἀναμφισβή- τητα ὄχι.

Ὁ ἱερός Πατέρας γνώρισε τὸ Ἰσλάμ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς αἰχμαλωσίας του ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1354, διαλέχθηκε τρεῖς φορές μὲ ἐκπροσώπους του, ὁμολόγησε καὶ διατύπωσε μὲ σαφήνεια τὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ διδασκαλία, ἐπι- σήμανε τὸ ριζικῶς διαφορετικὸ περιεχό- μενο καὶ τὸν τρόπο κατανόησης τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπάρχει μεταξύ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλάμ⁴, ὅπως ἐπίσης καὶ τὸν διαφο- ρετικὸ τρόπο κατανόησης τοῦ προ- σώπου τοῦ Χριστοῦ⁵. Τονίζει μὲ σαφή- νεια σχετικὰ μὲ τὶς θεολογικὲς ἀφετη- ριακὲς προϋποθέσεις τοῦ Ἰσλάμ: «Τὸν δὲ Μεχουμέτ (σ. Σ. τὸν Μωάμεθ) οὔτε παρὰ τῶν προφητῶν εὐρίσκομεν μαρ- τυρούμενον οὔτε τι ξένον εἰργασμένον καὶ ἀξιόλογον πρὸς πίστιν ἐνάγον. Διὰ τοῦτο οὐ πιστεύομεν αὐτῷ οὐδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ βιβλίῳ»⁶.

Μὲ ἀφορμὴ μάλιστα τὶς ἰσλαμικὲς ἀντιλήψεις περὶ Χριστοῦ ἐπισημαίνει στὸ ποιμνιό του: «Προσέχετε μὴ εὔρε- θῆτε ὅπως αὐτοὶ ἐδῶ, πού, ἐνῶ τὸν τε- χθέντα ἀπὸ τὴν παρθένο τὸν ὀνομάζουν

Λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ πνοή του καὶ Χριστό, δηλαδὴ Θεάνθρωπο, ἔπειτα τὸν ἀπο- φεύγουν φρενοβλαβῶς καὶ τὸν ἀθετοῦν σὰν νὰ μὴ εἶναι Θεός»⁷. Ὑπογράμμισε στὶς συζητήσεις του ὅτι κατὰ τὴ χριστιανικὴ πίστη τὸ «ἕνας Θεός» εἶναι ἀλληλέν- δετο, ἀδιάσπαστο καὶ μὲ τὸ «Τριαδικός». «Ἐν γοῦν τὰ τρία καὶ τὰ τρία ἓν»⁸. Ὁ χριστιανὸς ὁμιλεῖ πάντοτε σχετικὰ μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ γιὰ «Τριάδα ἐν Μονάδι, Μονάδα ἐν Τριάδι καὶ Μονά- δα ἅμα καὶ Τριάδα», πράγμα ἀδιανόη- το γιὰ τὸ Ἰσλάμ, ὅπως φυσικὰ καὶ γιὰ τὸν Ἰουδαϊσμό. «Οὐκοῦν ὁ Θεὸς τρία, καὶ τὰ τρία ταῦτα εἷς ἐστι Θεὸς καὶ δη- μιουργός»⁹.

Ὁ ἁγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς δὲν πα- ρέλειψε ἐπίσης νὰ ἀναδείξει στὶς συζη- τήσεις του μὲ τοὺς Μουσουλμάνους ὅτι καὶ τὰ κοινὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα ποὺ ὑπάρχουν (π.χ. προσευχή, ἐλεημοσύνη) ἔχουν διαφορετικὴ θεολογικὴ ἀφετηρία καὶ δὲν προϋποθέτουν ἀπλῶς μία κοινὴ μονοθεϊστικὴ ἐκδοχὴ τοῦ Θεοῦ¹⁰.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ ἱεροῦ Πατέ- ρα βεβαίως δὲν ἐξαντλεῖται στὰ ὅσα ἐνδεικτικῶς ἐπισημάνσαμε, πλὴν ὅμως εἶναι ἱκανά, νομίζουμε, νὰ δείξουν τὴ μεγάλη διαφορὰ ποὺ ὑπάρχει μεταξύ Χριστιανικῶν, Ἰσλαμικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀντιλήψεων κατ' ἐπέκταση. Δὲν εἶναι τυχαῖο μάλιστα τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀπόλυτη πιστότητα τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ στὰ δεδομένα τῆς ἐν Χρι- στῷ Ἰησοῦ θείας Ἀποκαλύψεως, δὲν τὸν ὀδηγεῖ σὲ ἀβαρίες περὶ τὴν πίστη παρὰ τὶς ταλαιπωρίες τῆς αἰχμαλωσίας του.

Ταυτοχρόνως ὅμως τὸν ὀδηγεῖ νὰ κα- τανόησει μὲ χριστολογικὴ προοπτικὴ καὶ αὐτὴ τὴ θέση ἐνὸς ἀλλόδοξου συνο-

μιλητῆ του «ὅτι θὰ ἔλθει κάποτε καιρὸς ποὺ θὰ συμφωνήσουμε μεταξύ μας», ἀναφέροντας: «Συνεθέμην γὰρ μνησθεὶς τῆς τοῦ ἀποστόλου φωνῆς, ὅτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει καὶ πάσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, τοῦτο δ' ἔσται πάντως ἐν τῇ Δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»¹¹.

Σύμφωνα μὲ τὸν π. G. Florofsky «ἡμποροῦμεν νὰ θεωροῦμεν τὸν Γρηγόριον Παλαμᾶν ὡς ὁδηγὸν μας καὶ διδάσκαλον εἰς τὴν προσπάθειάν μας νὰ θεολογοῦμεν ἀπὸ τῆς καρδίας τῆς Ἐκκλησίας»¹². Εἶναι σαφὲς ὅτι μὲ βάση τὴ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἡ θεωρία περὶ «Ἀβρααμικῶν θρησκευτῶν» εἶναι πολλαπλῶς ἐλλειμματικὴ καὶ ἱστορικὰ ἀνέρεστη.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Περιεκτικὴ παρουσίαση τοῦ θέματος, τὶς διαφορὲς παραμέτρους του καὶ τὴ σχετικὴ εἰδικὴ βιβλιογραφία βλ. Fr. Eißler, Abrahamische Ökumene, στὸ EZW Materialdienst. Zeitschrift für Religions und Weltanschauungsfragen 73(2010), σσ. 72-76. Πρβλ. Τοῦ ἰδίου, *Vom Dialog zum Trialog? Der christlich - muslimische Dialog im Angesicht des Judentums*, στὸ EZW Materialdienst 72(2009), σσ. 243-256.
2. Βλ. *Lumen Gentium*, 16. H. Denzinger - P. Hünermann, *Enchiridion symbolorum...*, 1991³⁷, 4160.
3. Βλ. Fr. Eißler, *Vom Dialog zum Trialog?*, ὅπ.π., σ. 244.
4. Βλ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησία, 8-9, 15, 17, 23,27. ΕΠΕ 7,166-168, 175, 177,182,188. Διάλεξις πρὸς Χιόνας, 6, ΕΠΕ 7, 214
5. Βλ. Διάλεξις πρὸς Χιόνας, 6. ΕΠΕ 7, 214
6. Βλ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησία, 24, ΕΠΕ 7, 184
7. Βλ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησία, 33, ΕΠΕ 7, 195. Ἐπιστολὴ ὅτε Ἐάλω, 7, ΕΠΕ 7, 202, Διάλεξις πρὸς Χιόνας, 10,12 ΕΠΕ 7, 216, 218-220
8. Βλ. Διάλεξις πρὸς Χιόνας, 6. ΕΠΕ 7, 214
9. Βλ. Διάλεξις πρὸς Χιόνας, 9. ΕΠΕ 7, 216
10. Βλ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησία, 14, 35, ΕΠΕ 7, 172, 196.
11. Βλ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ Ἐκκλησία, 29. Ἐπιστολὴ ὅτε Ἐάλω, 11, ΕΠΕ 7,190, 208.
12. Βλ. π. George Florofsky, *Ὁ Ἅγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς καὶ ἡ πατερικὴ παράδοσις*, στὸ Ἅγ. Γραφή - Ἐκκλησία - Παράδοσις, (μετ. Δημ. Τσάμη), Θεσσαλονίκη 1976, σ. 165.

Ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ, Πατριάρχης Ἀντιοχείας ὁ ἐκ Κουρδιστάν*

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ στὸν 6ο μ.Χ. αἰώνα. Ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία ἦταν ἀπλωμένη σὲ τρεῖς ἡπείρους: ἀπὸ τὰ βόθη τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἕως τὴς Στῆλης τοῦ Ἡρακλέους καὶ ἀπὸ τὴ Βόρεια Εὐρώπη μέχρι τὴν Ἀφρική. Στὴν Κωνσταντινούπολη βασίλευε ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστίνος ὁ Θρᾶξ (518-527). Στὶς 20 Μαΐου τοῦ 526 ἓνας καταστρεπτικὸς σεισμὸς μετέβαλε σὲ ἐρείπια τὴν βυζαντινὴ μεγαλούπολη τῆς Ἀνατολῆς, τὴν Ἀντιόχεια. Ὁ αὐτοκράτορας ἔστειλε τὸν εὐγενῆ Κοῦρδο Ἐφραίμ ὡς ἀνώτατο ἐπόπτη καὶ συντονιστὴ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνοικοδόμησης τῆς πόλης. Ὁ Ἐφραίμ, γεννημένος στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τίγρη τοῦ σημερινοῦ Κουρδιστάν, στὴν πόλη Ἀμίδα, ἔφερε τὸν τίτλο τοῦ κόμητος καὶ διακρινόταν γιὰ τὴς ὀργανωτικῆς του ἰκανότητες στὴν πολιτικὴ ἀλλὰ καὶ στὴν τεχνολογία. Συνάμα ἦταν ἓνας εὐσεβέστατος ὀρθόδοξος χριστιανὸς ἐν μέσῳ τῆς ταραγμένης ἀπὸ τὴν αἵρεση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ ἐποχῆ. Ἡ σοφία καὶ ἡ εὐσέβεια τοῦ κόμητος Ἐφραίμ εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκτίμηση τοῦ λαοῦ τῆς Ἀντιοχείας τῆς Μεγάλης. Ἔτσι, ὅταν χήρεψε ὁ πατριαρχικὸς θρό-

νος, ὁ τέταρτος τότε «τῆ τάξει», σύσσωμος ὁ ἀντιοχειανὸς λαὸς τὸν ἐξέλεξε ἄκοντα Πατριάρχη του. Αὐτὸ εἶχε βέβαια προηγουμένο. Ἔτσι περίπου ἀνέβηκαν στοὺς ἐπισκοπικοὺς τοὺς θρόνους ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος τοῦ Μιλάνου, ὁ Ἅγιος Νεκτᾶριος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλοι. Ὁ νέος Πατριάρχης Ἐφραίμ ἀσχολήθηκε πάνω ἀπ' ὅλα μὲ τὴν υπεράσπιση τῆς Ὀρθοδοξίας ποὺ βαλλόταν στὴν Ἀντιόχεια ἀπὸ τὸν μονοφυσίτη Σεβῆρο. Μὲ θερμὰ κηρύγματα καὶ κατηχήσεις, ἀλλὰ καὶ βαθύτητα θεολογικὰ ἀπολογητικὰ συγγράμματα καὶ ἄλλες ποιμαντικῆς ἐνέργειες, κἀτόρθωσε νὰ ἐπαναφέρει στὴν ὀρθὴ τάξη τὴν Ἐκκλησία ποὺ τοῦ ἐμπιστεύθηκε ὁ Χριστός.

Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ ἓνα θαυμαστὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὴν ἀντιαιρετικὴ δράση του. Ἐνας αἰρετικὸς μοναχὸς ζοῦσε τότε στὴν περιοχὴ ἔχοντας διαλέξει γιὰ τρόπο ἄσκησής του τὴ διαβίωση πάνω σ' ἓναν στύλο, ὅπως καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι ἄσκητὲς τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ μάλιστα εἶχαν φθάσει σὲ τέτοια ἐπίπεδα ἀγιότητος, ὥστε μέχρι σήμερα νὰ τιμῶνται ἐπίσημα ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους ὡς

* Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Γεωργίου Ε. Πιπεράκη «Ὁ Χριστὸς στὴν Ἀσία», Ἀθήνα 2005, σσ. 39-41.

«ἅγιοι στυλίτες». Ὁ αἰρετικὸς μοναχὸς πρότεινε μὲ αὐτοπεποίθηση στὸν ἅγιο καὶ εὐσεβῆ Πατριάρχη νὰ δοκιμάσουν ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὰ συγγράμματα μὲ τὰ δόγματα στὰ ὁποῖα εἶχαν διαφορά. Τότε ὁ Ἅγιος Ἐφραίμ, χωρὶς δισταγμὸ ἀλλὰ μὲ τὴν τόλμη ποὺ προερχόταν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, παράγγειλε νὰ ἐτοιμάσουν ξύλα καὶ νὰ ἀνάψουν μία νέα κάμινο τῶν Χαλδαίων. Ὅταν οἱ φλόγες δυνάμωσαν ἀρκετά, τότε ὁ Ἐφραίμ, πετώντας ἀπὸ πάνω του τὸν ἐπισκοπικό του μανδύα καὶ καλυπτόμενος ἀντὶ αὐτοῦ μὲ θερμὴ πίστη καὶ πρὸς θερμὴ κι ἀπ' τὸ πῦρ προσευχῆ, ὄρμησε ἀδίστακτος μέσ' στὸ καμίνι ἀπ' τὸ ὁποῖο, μετὰ ἀπὸ λίγο, ἐξῆλθε ἀλώβητος ὁ ἴδιος καὶ χωρὶς τὰ ροῦχα του νὰ ἔχουν ὑποστῆ τὴν παραμικρὴ φθορά. Καὶ τότε, ὦ τοῦ θαύματος, ὁ σκληρό-

καρδος στυλίτης ἔνοιωσε νὰ λειώνει μέσα του κάθε αἰρετικὴ κακοδοξία. Ἀναθεμάτισε μὲ παρρησία τὸν αἰρεσιάρχη Σεβήρο καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ πέφτοντας μὲ δάκρυα στὰ πόδια τοῦ ἁγίου ποιμενάρχη ὁμολόγησε τὸ σφάλμα του καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν δεχθεῖ πίσω στοὺς κόλπους τῆς Μίας, Ἁγίας καὶ Ἀποστολικῆς Ὄρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπερ καὶ ἐγένετο πρὸς μεγάλη πνευματικὴ ὠφέλεια ὄλων τῶν πιστῶν.

Ἔτσι πέρασαν δεκαοκτῶ ὀλόκληρα χρόνια. Ὁ Πατριάρχης Ἐφραίμ, ἀφοῦ ἐποίμανε θεοφιλῶς τὴν πόλη τῆς Ἀντιοχείας, τὴν ὁποία ὑλικῶς καὶ πνευματικῶς πραγματικὰ ἀνοικοδόμησε καὶ ἐπανέφερε στὴν παλιά της αἴγλη, παρέδωσε τὸ πνεῦμα στὰ χέρια τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου Χριστοῦ, γιὰ νὰ πρεσβεύει γιὰ τὸν λαό του στὸ οὐράνιο πιά θυσιαστήριο.

Ἀγαπητὲ κ. Διευθυντά,

Διαβάζοντας τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. π. Νεκταρίου Τσίγκρη ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, ἐπιτρέψατέ μου ταπεινῶς –μὴ κομίζοντας «γλαῦκ' ἐς Ἀθήνας»– νὰ ὑπομνήσω στοὺς ἐκλεκτοὺς κληρικοὺς τὸ ἀκόλουθο κείμενο, ποὺ ἀποτελεῖ «εἰδικὴ γνωμοδότηση περὶ τοῦ θέματος τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, δηλ. πῶς λαμβάνεται αὐτὸς παρὰ τῶν χριστιανῶν, ἐὰν φυλάσσεται καὶ ἐὰν ἂπ' αὐτὸν μεταλαμβάνουν» οἱ πιστοί, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Πατρῶν κυροῦ Νικοδήμου. Πρωτοδημοσιεύθηκε αὐτὴ στὰ «Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ ἔτους 1999 (σσ. οἱ-π'), πρὸς ἐνημέρωση τῶν εὐλαβεστάτων Ἐφημερίων καὶ πληροφόρηση τῶν πιστῶν, καὶ τὸ παραθέτουμε ἐδῶ μεταγλωττισμένο στὴ νεοελληνικὴ καὶ ὑπὸ τύπου ἐρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων.

1. Ὑπάρχει διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ Μεγάλο Ἀγιασμὸ ποὺ τελεῖται τὴν παραμονὴ τῶν Θεοφανείων καὶ ἐκεῖνον τῆς κύριας ἡμέρας τῆς ἑορτῆς;

Ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς ποὺ τελεῖται τὴν παραμονὴ τῶν Θεοφανείων καὶ ἀνήμερα τῆς ἑορτῆς εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἴδιος. Ἐσφαλμένα κάποιοι θεωροῦν ὅτι δῆθεν τελεῖται τὴν παραμονὴ ὁ «μικρὸς Ἀγιασμὸς» καὶ τὴν ἐπόμενη ὁ «Μέγας». Καὶ

στὶς δύο περιπτώσεις τελεῖται ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς.

Μικρὸς Ἀγιασμὸς τελεῖται τὴν πρώτη μέρα κάθε μῆνα, καθὼς καὶ ἐκτάκτως ὅταν τὸ ζητοῦν οἱ χριστιανοὶ σὲ διάφορες περιστάσεις (ἐγκαίνια οἰκιῶν, καταστημάτων καὶ ἰδρυμάτων, σὲ θεμελίωση κτισμάτων κ.λπ.). Ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς τελεῖται μόνο δύο φορὲς τὸ χρόνο (τὴν 5ῃ καὶ 6ῃ Ἰανουαρίου) στὸ Ναό.

2. Ποῦ φυλάσσεται ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς καὶ γιὰ ποιὸ λόγο;

Ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς φυλάσσεται ὅλο τὸ χρόνο στὸ Ναό. Φυλάσσεται ὄχι ἄνευ λόγου. Καὶ ὁ λόγος δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ γιὰ νὰ «μεταλαμβάνεται» ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ὑπὸ ὀρισμένες συνθήκες καὶ προϋποθέσεις. Συνηθισμένη εἶναι ἡ περίπτωση ποὺ ἀφορᾷ στοὺς διατελοῦντες ὑπὸ ἐπιτίμιο τοῦ Πνευματικοῦ, ποὺ ἐμποδίζει τὴ συμμετοχὴ τους στὴ θεία Κοινωνία, γιὰ ὀρισμένο καιρὸ, καὶ εἴθιστα νὰ δίδεται σὲ αὐτούς, γιὰ εὐλογία καὶ παρηγοριὰ τους, Μέγας Ἀγιασμὸς. Κανένα κώλυμα δὲν ὑφίσταται πρὸς τοῦτο, ἐφ' ὅσον μάλιστα βρίσκονται «ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει».

Ἀπαραίτητα ὅμως πρέπει νὰ συνειδητοποιοῦν ὅτι ὁ Μέγας Ἀγιασμὸς δὲν ὑποκαθιστᾷ οὔτε ἀντικαθιστᾷ τὴ θεία Κοινωνία τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴν ὁποία ὀφείλουν μὲ τὴ μετάνοια νὰ προετοιμάζονται, γιὰ νὰ

ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὰ κωλύματα τῆς ἁμαρτίας, ὥστε νὰ ἀξιωθοῦν νὰ κοινωνήσουν τὸ ταχύτερο.

3. Μπορεῖ ὁ Μέγας Ἀγιασμός νὰ φυλάσσεται καὶ στὸ σπίτι καὶ νὰ πίνουν ἀπ' αὐτὸν σὲ καιρὸ ἀσθένειας ἢ γιὰ ἀποτροπὴ βασκανίας καὶ κάθε σατανικῆς ἐνέργειας;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι θετική. Παρέχεται ἀπ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἱερὸ κείμενο τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, ποὺ προβλέπει «ἵνα πάντες οἱ ἀρυόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες ἔχοιεν αὐτὸ (τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ...) πρὸς ἰατρειάν παθῶν, πρὸς ἁγιασμὸν οἴκων, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον», καὶ δὴ καὶ «δαίμοσιν ὀλέθριον, ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν ἀπρόσιτον» (πρβλ. καὶ τῆ συναφῆ εὐχῆ σὲ βασκανία: «φυγάδευσαν καὶ ἀπέλασαν πᾶσαν διαβολικὴν ἐνέργειαν, πᾶσαν σατανικὴν ἔφοδον καὶ πᾶσαν ἐπιβουλήν... καὶ ὀφθαλμῶν βασκανίαν τῶν κακοποιῶν ἀνθρώπων»).

Ἄναντίρρητα χειραγωγεῖται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὁ πιστὸς νὰ ἀποφεύγει ἄλλες διεξόδους («ξόρκια», μαγεῖες καὶ ἄλλες μεθοδεῖες τοῦ πονηροῦ), καὶ νὰ καταφεύγει στὰ ἔγκυρα «ἀγιάσματα» τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως εἶναι ὁ Μέγας Ἀγιασμός, ἀλλὰ καὶ ὁ «μικρὸς» λεγόμενος Ἀγιασμός, ὡς συνειδητὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ταμειούχου τῆς θείας χάριτος, καὶ μέτοχος τῶν ἁγιαστικῶν της μέσων.

Προϋποτίθεται βέβαια ὅτι στὶς οἰκίες ὅπου φυλάσσεται ὁ Μέγας Ἀγιασμός, καὶ τὸ καντήλι θὰ ἀνάβει καὶ θὰ καίει ἐπιμελῶς, καὶ ἡ εὐλάβεια θὰ ὑπάρχει στὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, τοὺς συζύγους καὶ τὰ παιδιά, καὶ θὰ ἀποφεύγεται κάθε αἰτία ποὺ ἀποδιώχνει τὴ θεία χάρι

(ὅπως βλασφημίες ἢ ἄλλες ἀσχημοσύνες).

4. Ποιὰ ἡ σχέση νηστείας καὶ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ;

Ἡ ἱστορικὴ ἀρχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ εἶναι ἡ ἐξῆς: Στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία τὴν παραμονὴ τῶν Θεοφανείων –ὅπως τὴν παραμονὴ τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς– γινόταν ἡ βάπτισμα τῶν Κατηχομένων, δηλ. τῶν νέων χριστιανῶν. Τὰ μεσάνυχτα τελούνταν ὁ ἁγιασμός τοῦ ὕδατος γιὰ τὴν τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος· τότε εἰσήχθη ἡ συνήθεια –ὅπως μας πληροφορεῖ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος– οἱ χριστιανοὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ τὸ ἁγιασμένο νερὸ καὶ νὰ πίνουν ἢ νὰ τὸ μεταφέρουν στὰ σπίτια τους γιὰ εὐλογία καὶ νὰ τὸ διατηροῦν ὀλόκληρο τὸ χρόνο· «Διὰ τοῦτο καὶ ἐν μεσονυκτίῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν ταύτην ἅπαντες ὕδρευσάμενοι, οἴκαδε τὰ νάματα ἀποτίθενται, καὶ εἰς ἐνιαυτὸν ὀλόκληρον φυλάττουσιν» (Λόγος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος· PG 49, 366).

Ἀργότερα ὁμως, σὲ καιροὺς λειτουργικῆς παρακμῆς, ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀγιασμοῦ ἀπομονώθηκε ἀπὸ αὐτὴ τοῦ Βαπτίσματος, παρόλο ποὺ διατήρησε πολλὰ στοιχεῖα του. Παρέμεινε ἡ συνήθεια ὥστε οἱ πιστοὶ νὰ παίρνουν ἀπὸ τὸ ἁγιασμένο νερὸ «πρὸς ἁγιασμὸν οἴκων», ὅπως ἀναφέρει ἡ καθαγιαστικὴ εὐχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ.

Νωρὶς ἐπίσης ἐπικράτησε ἡ συνήθεια τῆς νηστείας πρὶν ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων, γιὰ δύο λόγους: Πρῶτον, οἱ δύο μεγάλες ἑορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἦταν ἐνωμένες σὲ μία, αὐτὴ τῶν Θεοφανείων ἢ Ἐπιφανείων, ποὺ ἐτελεῖτο

τὴν 6ῃ Ἰανουαρίου (συνήθεια ποὺ διατηρεῖται στὴν Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία μέχρι σήμερα)· ὁμοῦς ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (4ος αἰ.) χώρισε τὶς δύο γιορτὲς καὶ ὄρισε ἢ μὲν Γέννηση τοῦ Χριστοῦ νὰ γιορτάζεται τὴν 25ῃ Δεκεμβρίου, ἢ δὲ Βάπτισμα καὶ φανέρωση τῆς ἁγίας Τριάδας τὴν 6ῃ Ἰανουαρίου. Πρὶν ἀπὸ κάθε Δεσποτικὴ ἑορτὴ προηγεῖτο νηστεία γιὰ τὴν ψυχικὴ καὶ σωματικὴ κάθαρση τῶν πιστῶν. Ἄς θυμηθοῦμε πῶς ἡ νηστεία ἔχει μέσα της τὸ στοιχεῖο τοῦ πένθους γιὰ τὶς ἁμαρτίες. Ἔτσι ὅταν χώρισαν οἱ δύο ἑορτὲς, ἡ νηστεία ποὺ προηγεῖτο ἀκολούθησε τὴν ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων· γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ὄρισε νὰ νηστεύουμε μόνον τὴν παραμονὴ τῶν Θεοφανείων ὡς προετοιμασία γιὰ τὴν ἑορτὴ, καὶ ὄχι περισσότερες ἡμέρες, γιατί βρισκόμαστε σὲ ἑορταστικὴ περίοδο, τὸ ἅγιο Δωδεκάημερο.

Καὶ δεῦτερον· ἀρχαία συνήθεια ἦταν ἐπίσης αὐτοὶ ποὺ θὰ βαπτίζονταν νὰ νηστεύουν καὶ μαζί μὲ αὐτοὺς οἱ Ἀνάδοχοι, οἱ συγγενεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι τηροῦσαν ἐθελοντικὰ νηστεία «ὑπὲρ τῶν βαπτιζομένων». Δὲν ἦταν λοιπὸν δύσκολο στὴ συνείδηση τῶν χριστιανῶν νὰ συνδεθοῦν ἡ πόση τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ ἡ νηστεία, χωρὶς νὰ ὑπάρχει αἰτιώδης σχέση μεταξὺ αὐτῶν.

Ἔτσι λοιπὸν, μεταφέροντας τὸ ζήτημα στὴ σημερινὴ ἐποχὴ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι οἱ τακτικῶς μεταλαμβάνοντες τῶν ἁγίων Μυστηρίων καὶ τηροῦντες τὶς νηστείες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅπως καὶ τῆς 5ῃς Ἰανουαρίου, εἶναι ἤδη ἔτοιμοι ὥστε νὰ πιοῦν ἀπὸ τὸ Μεγάλον Ἅγιασμα τῆς 5ῃς καὶ 6ῃς Ἰανουαρίου. Σὲ ἄλλη περίπτωσι, ὅσοι μεταλαμβάνουν τὸ Μεγάλον Ἅγιασμα περιστασιακῶς, ἐνδείκνυται νὰ τελοῦν σχετικὴ νηστεία ποὺ τοὺς ὀρίζει ὁ Πνευματικὸς.

Τέλος, ὅσοι ἐκτάκτως πίνουν ἀπὸ τὸ Μεγάλον Ἅγιασμα ποὺ φυλάσσουν στὸ σπίτι τους, σὲ ὥρες ἀσθενειῶν καὶ κινδύνων κ.λπ., μετὰ ἢ ἄνευ νηστείας, ἄς μὴν ὑστεροῦν στὴν πνευματικὴ νηστεία ἀπέχοντες «ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς τε καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἀγιωσύνην ἐν φόβῳ Θεοῦ» (Β' Κορ. 7,1).

Κλείνοντας, κ. Διευθυντά, ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὴ συνεργασία καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν προσωπικὴ μου χαρὰ γιὰ τὴν αἰσθητὴ πλέον καὶ σημαντικὴ ἀναβάθμιση ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν αἰσθητικὴν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος».

Μὲ σεβασμὸ

Πρεσβ. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου, Δρ Θ.
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου
Παλαιοῦ Φαλήρου

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ

Ἐπιμέλεια: Σταῦρος Τερζῆς

- Στανιλοάε π. Δημητρίου: *Προσευχὴ καὶ Ἐλευθερία. Ὑπερβαίνοντας τὴ φύση καὶ τὸν θάνατο*, ἐκδ. Ἐν πλῶ, Ἀθήνα 2009.
- Συλλογικὸς Τόμος: *Οἰκογένεια σὲ κρίση*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2009.
- Σωφρονίου Σαχάρωφ (ἀρχιμ.): *Περὶ προσευχῆς*, ἐκδ. Ἱερὰ Μονὴ Τιμίου Προδρόμου, Ἔσσεξ Ἀγγλίας 2009.
- Τρωιάνου Σπύρου–Παπαγεωργίου Κωνσταντίνου: *Θρησκευτικὴ Νομοθεσία*, ἐκδ. Νομικὴ Βιβλιοθήκη, Ἀθήνα 2009.
- Συλλογικὸς Τόμος: *Ἀνθρωποποιὸς Ἀγωγή. Μελετήματα θεολογίας καὶ ἀγωγῆς*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Ἁγίου Νικολάου Βελιμίροβιτς: *Ἡ τραγωδία τῆς πίστεως. Οἱ ἑπτὰ αἰτίες ποὺ μαραινοῦν τὴν πίστη*, ἐκδ. Π. Μπότση, Ἀθήνα 2009.
- Γανωτῆ Κωνσταντίνου: *Κανὼν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ Κανὼν τοῦ Πάσχα. Λεξιλόγιο τοῦ Τριωδίου*, ἐκδ. Πυρφόρος, Θήρα 2009.
- Γουνελᾶ Σωτήρη: *Ὁ Ἀντιχριστιανισμὸς*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Θερμοῦ Βασιλείου (Πρωτ.): *Ἄνθρωπος μόνος καὶ μπερδεμένος ψάχνει. Τὸ αἶνιγμα, ὁ πόνος καὶ ἡ εὐλογία τῆς σχέσης*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Ware Καλλίστου (Ἐπισκόπου): *Καθ' ὁδόν. Μὲ τὴ νηστεία στὴν Ἀνάσταση*, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2010.
- Κορναράκη Ἰωάννου: *Ἡ Νεύρωσις ὡς «Ἀδαμικὸ πλέγμα». Ἡ ἀπώθηση τῆς ἀλήθειας στὸν βιωματικὸ πυρῆνα τῆς νεύρωσης*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Κούκουρα Δήμητρας: *Τὸ μῆνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, μετάδοση καὶ πρόσληψη*, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2009.
- Κωνσταντίνου Μιλτιάδη: *Παλαιὰ Διαθήκη. Ἀποκρυπτογραφώντας τὴν πανανθρώπινη κληρονομιά*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2008.
- Πάσχου Παντελῆ: *Ἡ πιὸ μεγάλη ἀρετὴ. Ἐμπειρίες καὶ ἀφηγήματα τῶν ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου περὶ παθῶν καὶ ἀρετῶν*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Προφητολόγιον, *Τὰ Λειτουργικὰ Ἀναγνώσματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη*, ἐκδ. Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, Ἀθήνα 2008.

Πασχαλινή Κατάνυξη

Lev Gillet

(ένος Μοναχού
τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας)

Μετάφραση

Πολυξένη Τσαλίκη-Κιοσόγλου

Ἀκρίτας,

Ἐκδόσεις Ὁρθόδοξη Μαρτυρία 112,

Ἀθήνα 2009.

Ἕνα μικρὸ οὐσιαστικὰ σὲ ἕκταση βοήθημα ἀλλὰ πολύτιμο σὲ περιεχόμενο γιὰ ὄσους ζοῦν συνειδητὰ τὶς ἡμέρες ἀπὸ τὴν εἴσοδο στὴ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ ὡς τὴν Πεντηκοστῇ εἶναι τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ μακαριστοῦ πλέον Γέροντα Lev Gillet, ποὺ ἔχει μείνει γνωστὸς καὶ ὡς «ἓνας Μοναχὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Πρόκειται γιὰ ἓνα «ἐλεύθερο πνεῦμα καὶ ὑπάκουο καὶ ταπεινὸ ὑπηρέτῃ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως

τὸν χαρακτήρισαν, ἱερομόναχος ἀπὸ τὴ Γαλλία, πνεῦμα ἀνήσυχο, ποὺ συνδέθηκε μὲ ὀρθόδοξους Ρώσους στὸ Παρίσι, ἀσπάστηκε τὸ 1927 τὴν Ὁρθοδοξία καὶ διατέλεσε γιὰ ἀρκετὰ χρόνια προϊστάμενος τῆς πρώτης γαλλόφωνης ὀρθόδοξης κοινότητας στὴ γαλλικὴ πρωτεύουσα. Στὸ βιβλίον αὐτὸ περιλαμβάνονται κείμενα σύντομα ποὺ διαπνέονται ἀπὸ μία διάχυτῃ καὶ βαθιὰ ἀγάπῃ στὸν Ἰησοῦ, μὲ πολὺ διεισδυτικὲς παρατηρήσεις σὲ βασικὰ στοιχεῖα κάθε ἑορτῆς. Θὰ μπορούσε νὰ τὰ πεῖ κάποιος σύντομα, κηρύγματα ἔντονα βιωμένης συμμετοχῆς στὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ποὺ μᾶς ὀδηγοῦν στὸ Θεῖο Πάθος καὶ τὴν Ἀνάσταση, ἀλλὰ τὸ ὕφος καὶ ἡ δομὴ τους ἔχουν περισσότερο χροιά προσωπικῆς ἐπικοινωνίας, πλημμυρισμένα, «φορτισμένα» ἀπὸ ἀγάπη, προβληματισμό, ταπείνωση καὶ μετάνοια. Ξεχωρίζει μὲ συνοχὴ καρδίας κάτι ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Ἀποστόλου τῆς ἡμέρας, τὸ λόγο κάποιου πατέρα τῆς Ἐκκλησίας, μία φράση ἀπὸ κάποιον ὕμνο καὶ, λές, μὲ μικρὲς πινελιὲς σχηματίζει μία εἰκόνα, ποὺ μέσα της περιλαμβάνει ὅλα ὅσα θέλει νὰ σοῦ πεῖ, νὰ σὲ προβληματίσει καὶ νὰ σὲ λυτρώσει μὲ τὴ βοήθειά του ἀπὸ σκέψεις, ἀπορίες, βάρη πνευματικά. Μὲ σαφήνεια, ἀκριβολογία καὶ ποιητικότητα μαζὶ δημιουργεῖ ἓνα εὐχάριστο ἀλλὰ καὶ πολὺ χρήσιμο ἐγκόλπιο αὐτὲς τὶς ἡμέρες τῆς «Πασχαλινῆς κατάνυξης». Σ' αὐτὸ συντελεῖ ἀσφαλῶς καὶ ἡ πολὺ προσεγμένη γλωσσικὰ καὶ αἰσθητικὰ μετάφραση τῆς κ. Π. Τσαλίκη-Κιοσόγλου.

Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτῃ

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἴ. Χατζηφώτη

Ἐπετειακὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴν 100ετία τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος Σάμου

Μὲ τὴ συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τὰ ἐγκαί-
νια τοῦ Ἱ.Ν. Ἀγ. Σπυρίδωνος Σάμου (12 Δε-
κεμβρίου 1909), πραγματοποιήθηκε ἐόρτια
ἐπετειακὴ ἐκδήλωση, στίς 13.12.09, στὴν
αἴθουσα ἐκδηλώσεων τοῦ Δημορχιακοῦ Με-
γάρου Βαθέος. Στὴν ἐκδήλωση ἔγιναν ἐκτενεῖς

ἀναφορὲς στὴν ἱστορικὴ παρουσία, τὴ λειτουργικὴ ζωὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ προσφορὰ
τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, στὸ διάβα τοῦ ἐνὸς αἰῶνος ἀπὸ τὰ ἐγκαίνιά του. Ὅμιλητὲς ἦσαν:
1. Μ. Γ. Βαρβούνης (Ἀναπλ. Καθηγητὴς τοῦ Δ.Π.Θ.), *Ἱστορικὰ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ
Ἀγίου Σπυρίδωνος Σάμου*. 2. Μ. Νικολαΐδης (πρ. Δντὴς Γεν. Νοσοκομείου Σάμου,
Ἀπόγονος τοῦ Κτίτορος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Σπυρίδωνος), *Ὁ Μ. Εὐεργέτης τῆς Σάμου
Ἀλέξανδρος Πασχάλης καὶ τὸ φιλανθρωπικὸ του ἔργο*. 3. Νικόλαος Βαρούμας
(Προϊστάμενος Πρωτοβάθμιας Ἐκπαιδύσεως Σάμου), *Ἀνακαινιστικό-ἐξωραΐ-
στικό ἔργο τῆς τελευταίας δεκαπενταετίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος
Σάμου*. 4. Αἶδес. Οἰκονόμος π. Ἰωακείμ Μοσχονᾶς. *Οἱ θεοφιλῶς ἱερατεύσαντες καὶ
τὸ πνευματικὸ ἔργο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ μας σήμερα*. 5. Γ. Κ. Ἀγγελινάρας (τ. Λυκει-
άρχης, Δντὴς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς), *Λειτουργικὴ ζωὴ τοῦ
Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος Σάμου*. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ὁμιλιῶν ἡ Σχολὴ Ἐκ-
κλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀπέδωσε ὕμνους τῆς ἐορ-
τῆς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος καὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἐγκαινίων Ἱεροῦ Ναοῦ. Ἡ
ἐκδήλωση ἔκλεισε μὲ προβολὴ φωτεινῶν διαφανειῶν μὲ φωτογραφίες ἀπὸ τὴν ἐκα-
τονταετῆ ἱστορικὴ πορεία τοῦ Ἱ. Ναοῦ.

● «Διοίκηση καὶ Ἐνοριακὴ Διαχείριση Ἐνοριακῶν Ναῶν» τιτλοφορεῖται τὸ πό-
νημα τοῦ θεολόγου κ. Νικολάου Φωτ. Θεοδωροπούλου ποὺ κυκλοφορήθηκε τὸ
2009 καὶ ἀποτελεῖ ἐργαλεῖο στὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν Ἱερῶν Ναῶν. Πρόκειται
γιὰ ἓνα πρακτικὸ ὁδηγὸ, χρήσιμο στοὺς πολυάριθμους ἐκκλησιαστικούς συμβού-
λους ποὺ συγκροτοῦν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια τῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν καὶ ξε-
χωριστὰ τοὺς ταμίες του, ἀλλὰ βεβαίως καὶ γιὰ τοὺς κληρικούς, ἰδίως τῆς ἐνδοχώ-
ρας. Ἀναφέρεται στὰ στοιχεῖα ποὺ ὀφείλει νὰ διατηρεῖ κάθε Ἱ. Ναός (βιβλία πρω-
τοκόλλου, συνεδριάσεων, μυστηρίων καὶ ἀκολουθιῶν, οἰκονομικά), ἀλλὰ καὶ σὲ κά-
θε τι ποὺ ἔχει σχέση μὲ προϋπολογισμούς, ἀπολογισμούς, ἐραρικὲς ἐπιτροπές, δι-
σκοφορίες, ἐκμισθώσεις ἀκινήτων καὶ περιλαμβάνει ὑποδείξεις γιὰ κάθε ἄδεια, δή-
λωση ἢ ἀπόδειξη ποὺ συνδέεται μὲ αὐτά.

ΠΑΡΟΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Τακ. Γραφείο Κ.Ε.Μ.Π.Αθ
Αριθμός Άδειας 10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 ΚΕΜΠΑ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203